

A kutatási beszámolót írta: Kulcsár László
Kutatásvezető: Domokos Tamás

A kutatásra Budapest Hegyvidék XII. Kerületi Önkormányzatának megbízásából került sor. A program megvalósítója az ECHO Oktató Kutató Műhely volt. Projekt azonosító: ECHO 77/2001

A kutatásban való együttműködésért az alábbiaknak szeretnénk köszönetet mondani:

Budapest Hegyvidék XII. Kerületi Önkormányzat Polgármesterei Hivatala

Arany János Általános Iskola és Gimnázium; Diana utcai Általános Iskola és Gimnázium; Jókai Mór Általános Iskola; Kiss János Általános Iskola és Középiskola; Kós Károly Ének-Zene Tagozatos Általános Iskola; Németvölgyi úti Általános Iskola; Tamási Áron Általános Iskola és Német Nemzetiségi Gimnázium; Táncsics Mihály Gimnázium; Városmajori Gimnázium; Virányos Általános Iskola; Zugligeti Általános Iskola

Jelen kutatási beszámoló további felhasználásához lépjen kapcsolatba az Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet Közhasznú Társasággal!

A kutatási beszámoló kéziratnak minősül, hivatkozni ennek figyelembevételével a feltüntetett szerzők, annak hiányában a beszámolót jegyző szervezet engedélyével lehet.

A kutatáshoz kapcsolódó adatbázis és módszertani anyagok az Intézetnél történt regisztráció után szintén elérhetők.

Javaslatait, észrevételeit, szakmai megjegyzéseit is szívesen várjuk a következő címen:

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet
8000 Székesfehérvár, Forgó u. 15.
Tel: +36 (22) 502-276, Fax: +36 (22) 379-622
www.echosurvey.hu info@echosurvey.hu

TARTALOMJEGYZÉK

1. Prológus	3.o.
1.1 Ifjúságkutatás 2000-2001	3.o.
1.2 Iskolai kérdőíves adatfelvétel	4.o.
1.3 Adatfeldolgozás	5.o.
2. A középiskolás tanulók demográfiai helyzete	7.o.
3. Családi háttér	13.o.
4. Egészségmegőrzés	21.o.
4.1 Pszichoaktív szerek fogyasztása	21.o.
4.2 Egészségmegőrzés	32.o.
4.3 Pszichés állapot	33.o.
5. Szabadidő	38.o.
6. Médiafogyasztás	42.o.
7. Ifjúsági közélet	46.o.
8. A fiatalok kerülethez való viszonya	51.o.
9. Az Y-generáció jövőképe	55.o.
10. Környezettudat	64.o.

1. PROLÓGUS

Köztudomású, hogy a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági és politikai változásai jelentősen átrendezték és egyben szegregálták az emberek értékhierarchiáját. Felmerült a tradicionális családi értékekhez való visszatérés gondolata éppen úgy, mint az ezzel élesen szembenálló piaci alapokon nyugvó, fogyasztáscentrikus attitűd. Ezzel egyidejűleg megindult a generációs korszakváltás folyamata is. Azok a tanulók akik a kilencvenes évek elején kezdték iskolai pályafutásukat már teljes mértékben a megváltozott gazdasági és társadalmi környezetre szocializálódnak, s ennek jellemzői áthatják életük minden területét, így a családi viszonyait, az iskolával kapcsolatos elvárásait, az identitásukat, a szabadidős preferenciájukat, a mentálhigiénés állapotukat, a közéleti és politikai kultúrájukat, a médiahasználati és fogyasztási szokásaikat illetve a jövőre vonatkozó terveiket egyaránt.

Mivel az értékrendi és szemléletbeli változás az ifjúsági problémák struktúrájában is módosítást okozott, a fiatalok életéért felelősséget érző helyi közösségnek, családoknak, civil szervezeteknek és önkormányzatoknak fontos megismerni az új generáció sajátosságait, jellemzőit, problémáit.

Az ifjúságkutatásnak aktualitást adhat az ifjúsági cselekvési program készítése. Az önkormányzatok ifjúságpolitikai tevékenységének közvetlen jogforrása az 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról, melynek 8. §-ában a települési önkormányzat feladatai között a törvény - 1994 óta¹ - felsorolja a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodást. Ezen belül a törvény értelmében a települési önkormányzat maga határozza meg - a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően -, milyen ifjúsági feladatokat, milyen mértékben és módon lát el. Az ifjúsági feladatterv készítése vagy felülvizsgálata sem nélkülözheti tehát a minél szélesebb körű empirikus adatok számbevételét.

1.1 Ifjúságkutatás 2000-2001

Az ECHO Oktatókutatató Műhely - elsősorban önkormányzati igényekre reagálva - az utóbbi években számos ifjúságkutatási és fejlesztési programot dolgozott ki, melyeket a helyi igényekhez való nagyfokú alkalmazkodás jellemez. Ifjúságkutatási programjainkat megyei jogú városokban és kisebb településeken egyaránt sikerrel bonyolítottuk le. A kutatások között alapozó, általános helyzetkép készítése és célzott, egy-egy problématerületre (pl.

¹ 1994. évi LXIII. törvény 3.§ (1) bekezdése

mentálhigiéné, ifjúsági közéletiség, pályakezdő munkanélküliség, EU attitúd) fókuszáló kutatások egyaránt voltak. A kutatói, fejlesztői munka eredménye, hogy több önkormányzat megalkotta ifjúsági koncepcióját, a feltárt jelenségek, problémák kezelésére különböző programok indultak.

Az önkormányzatok és az ifjúsági szakemberek körében többször felmerült, hogy az adott településen, kerületben feltárt ifjúsági problémákat, jelenségeket fontos lenne összevetni más települések, városrészek adataival, jó lenne egyeztetni a vizsgálati kérdéseket, szempontokat. Mindezen igényekhez igazodva hirdette meg kutatóműhelyünk "Ifjúságkutatás 2000 - Nagyvárosi fiatalok az ezredfordulón" című programját, majd az „Ifjúságkutatás 2001 – Budapesti fiatalok az ezredfordulón” című programot, mely utóbbihoz Budapest Hegyközség XII. Kerületi Önkormányzat is csatlakozott.

Azzal, hogy az ifjúságkutatás más városokkal is egyeztetett tematika alapján, részben megegyező kérdések alkalmazásával összehangoltan került lebonyolításra, lehetőség teremtődik az összehasonlításra. A programban résztvevő városok, kerületek adatainak összehasonlító elemzését egy külön beszámoló tartalmazza majd.

1.2 Iskolai kérdőíves adatfelvétel

A tanulói vizsgálat empirikus adatgyűjtésére önkitöltős kérdőívek segítségével 2001. májusában került sor. A diákok a 8 oldalas, 194 kérdést tartalmazó kérdőíveket tanórákon töltötték ki. Mivel a tanulóknak minden körülmények között biztosítani kellett a válaszadás önkéntességét és anonimitását, a tanulókkal a kitöltés előtt a pedagógusoknak ismertetni kellett a kutatás célját, el kellett mondani, hogy a kérdőív kitöltése önkéntes és névtelen, valamint fel kellett hívni a tanulók figyelmét arra, hogy az elemzést és az értékelést külső szakemberek, kutatók fogják végezni. A kitöltött kérdőíveket a pedagógus az osztály jelenlétében behelyezte egy borítékba, lezárta, és két diák aláírta a lezárt borítékot. A lezárt borítékokat a kutatás helyi koordinátora gyűjtötte össze.

Az általunk megkérdezett diákok az alapsokaság (az összes középiskolás tanuló) 27 százalékát teszik ki, az 3118 tanulóból 847 fő válaszolt kérdéseinkre. A mintába kerülő osztályközösségeket az iskolák által közölt alapadatok alapján határoztuk meg, figyelembe véve az évfolyam és intézménytípus szerinti kvótákat, a specializációt valamint a nemek szerinti összetételt. Mivel több iskolában voltak az adatfelvétel idején hiányzó tanulók, a hiányzásból és az esetleges válaszmegtagadásból fakadó kismértékű torzulást az évfolyam és az iskolatípus szempontja szerinti matematikai-statisztikai súlyozással korrigáltuk. Súlyozás

után a minta évfolyam és iskolatípus szerint pontosan reprezentálja a XII. kerületi, 7-13. évfolyamos diákokat. A vizsgálat a kerület 11 oktatási intézményére terjedt ki az alábbi megoszlás szerint:

	a 7-13 évfolyamos tanulók megoszlása (%)	kérdezett osztályok száma
Arany János Általános Iskola és Gimnázium	22,16	6
Diana utcai Általános Iskola és Gimnázium	4,91	2
Jókai Mór Általános Iskola	1,57	1
Kiss János Általános Iskola és Középiskola	12,51	6
Kós Károly Ének-Zene Tagozatos Általános Iskola	3,78	2
Németvölgyi úti Általános Iskola	2,28	1
Tamási Áron Ált. Iskola és Német Nemz. Gimn.	11,0	5
Táncsics Mihály Gimnázium	18,18	5
Városmajori Gimnázium	20,46	5
Virányos Általános Iskola	2,12	2
Zugligeti Általános Iskola	1,03	1
Összesen	100	36

A mintavételi hiba nagysága kerületi szinten +/- 2-3 százalék az adott kérdésre válaszolók számától függően. Ez azt jelenti, hogy az általunk mért eredmények legfeljebb ennyivel térnek el attól az eredménytől, amit akkor kapnánk, ha minden 7-13 évfolyamos diákot megkérdeznénk a kerületben.

1.3 Adatfeldolgozás

A kérdőívből kinyerhető empirikus adatokat kódolás után számítógépen rögzítettük és ellenőriztük. Az adatelemzést SPSS programmal végeztük.

Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, minősítsenek társadalmi cselekedeteket, problémákat, intézményeket négy illetve ötfokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százas értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.

Más kérdéseknél - ahol pozitív vagy negatív tendenciát lehetett prognosztizálni - a

százalékos értékeket egy ún. mérleg-indexre vetítettük. Ez esetben a kapott szám egy -100 és +100 közötti érték, ahol az egyöntetű pozitív tendenciát a pozitív, míg az egyöntetű negatív tendenciát a negatív véglet mutatja. A mérleg-indexen a nulla körüli értékek fejezik ki a változatlan helyzetet.

Az elemzés során a gyakrabban használt egyváltozós elemzési technikák (gyakoriság, átlagok stb.) mellett a rejtett tartalmak, tendenciák vázolására ún. többváltozós matematikai-statisztikai módszereket is használtunk. A leggyakoribb többváltozós elemzési formák a következők:

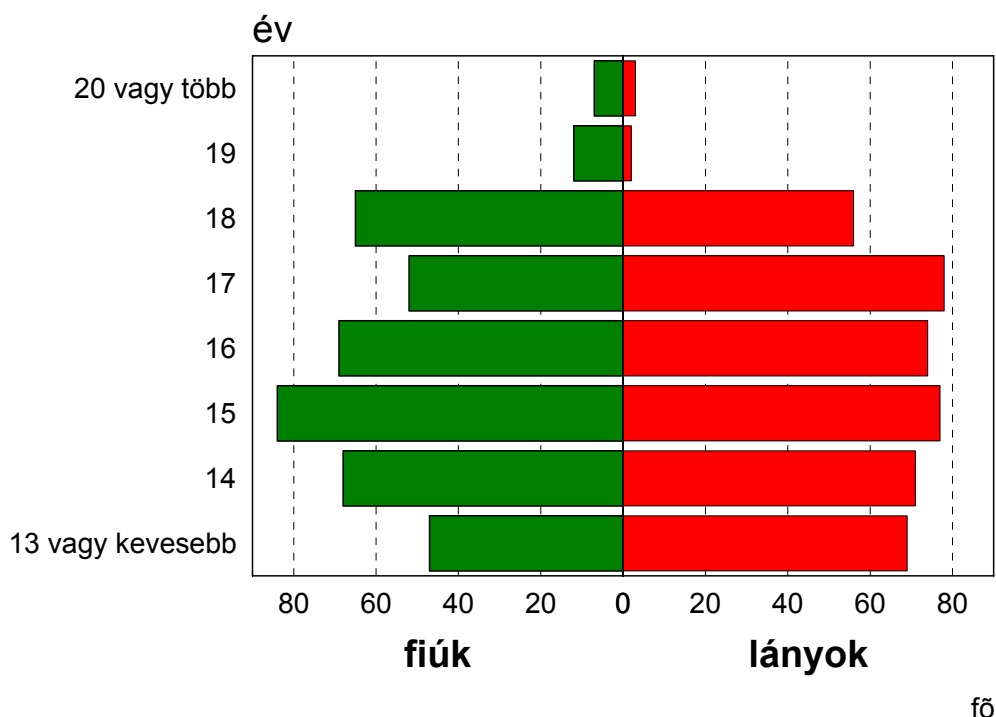
- * A korrelációs elemzés azt mutatja meg, hogy az egyes változók megítélése mennyiben hasonló. Ha van köztük hasonlóság (vagyis pozitív korreláció), akkor ezt egy korrelációs együttható fejezik ki, melynek értéke 0 és 1 között lehet. Minél magasabb ez az érték, annál nagyobb a hasonlóság a megítélésben. A megítélési hasonlóságot korrelációs mátrixon ábrázoljuk.
- * A faktoranalízis arra szolgál, hogy sok változóból (például egy hosszú kérdéssorból) kevesebb, jobban kezelhető egységeket kapjunk. Az eljárás alapja itt is az egyes változók megítélésének hasonlósága, de itt változó-csoportokat, megítélési mintázatokat kapunk végeredményül. Az egyes csoportokba tartozó itemekhez faktorsúlyokat rendel a számítógép (-1 és 1 között), amelyek azt fejezik ki, hogy az adott item, változó vagy állítás mennyire befolyásolja az adott faktor összképét. Minél inkább távol van a nullától ez a szám, annál jelentősebb az adott item befolyása az adott faktorra, (ha negatív ez a szám, akkor az adott item éppen ellenkező előjellel befolyásolja a faktort, mint pozitív faktorsúlyú társai).
- * A klaszteranalízis nem a változókból, hanem a válaszadókból képez csoportokat (klasztereket), aszerint, hogy egyes kérdéseket, kérdéssorokat mennyire hasonlóan ítélték meg. Ezzel lehetővé válik, hogy egy-egy témakör (akár viszonylag sok kérdéssel) megítélése szerint csoportosítsuk a válaszadókat, és a csoportokat utána elemezzük akár társadalmi-demográfiai összetételük, akár más kérdésekre adott válaszaik alapján.

2. A KÖZÉPISKOLÁS TANULÓK DEMOGRÁFIAI HELYZETE

Mielőtt belekezdenénk a tanulói kérdőíves kutatás részletes tartalmi ismertetésébe, szükséges, hogy a vizsgált népesség demográfiai helyzetét, összetételét ismertessük, mert vannak olyan tendenciák, jelenségek, amelyek csak ennek fényében érthetők.

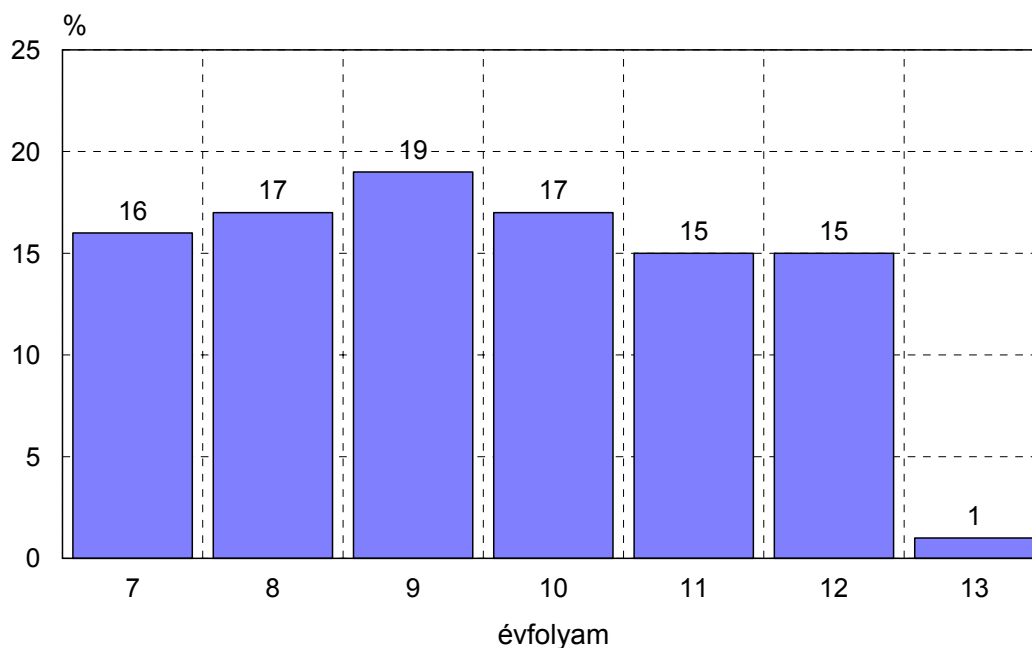
A társadalomtudományi vizsgálódások alapvető demográfiai változója közé tartozik az életkor. A vizsgált tanulói korosztályban a tanulók 69 százaléka fiatalkorú (tehát jogi értelemben korlátozottan cselekvőképes), 17 százalék jogilag felnőtt, betöltötte a 18. életévet. A mintában a legfeljebb 14 évesek aránya 31 százalék. A kérdezett tanulók átlagéletkora 15.6 év, mely iskolatípusonként értelemszerűen egy kicsit eltérő. Az általános iskolák 7-8. évfolyamában 13.7, a gimnáziumokban 16.4 év, a szakközépiskolai képzésben pedig 16.7 év.

A vizsgált tanulók korfája

A vizsgált kerületi iskolákban a 10-12. évfolyamon nagyjából egyenlő arányban vannak a tanulók (15-16 százalék), míg a kilencedikesek aránya a legmagasabb a mintában (19 százalék). Az általános iskolákban a nyolcadikosok valamivel többen vannak (17 százalék), mint a hetedikesek (16 százalék), de ezek az eltérések nem jelentősek.

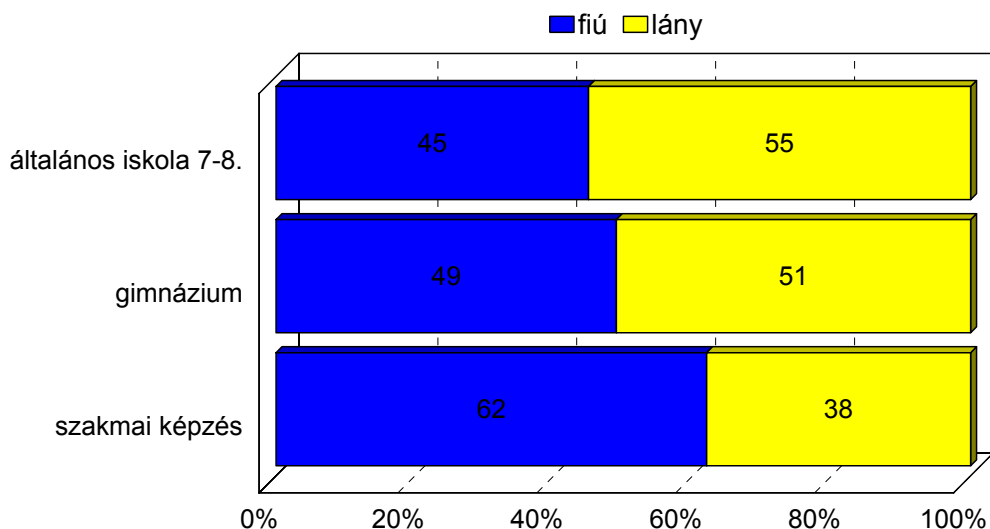
A válaszolók évfolyam szerinti megoszlása

A válaszolók nem szerinti összetétele megfelel a korcsoportra jellemző általános demográfiai helyzetnek, a fiúk és a lányok aránya nagyjából kiegyenlített, a diákok 51 százaléka lány. Ha azonban a tanulók nemek szerinti összetételét az egyes iskolatípusok dimenziójában vizsgáljuk, akkor bizonyos eltéréseket már tapasztalhatunk. Míg az általános iskolákban a lányok aránya meghaladja az átlagot, addig a nem gimnáziumi képzésben résztvevő középiskolások többsége, közel kétharmada fiú.

Az iskolatípusok szerinti beosztást általában az általános iskola – gimnázium – szakközépiskola – szakiskola dimenzióban végzik, de a XII. kerületben az iskolák speciális megoszlása miatt ettől el kellett térnünk. A vizsgált diákok egyharmada jár általános iskolába, igen magas (58 százalék) a gimnazisták aránya, az országos adatokhoz képest igen alacsony (8 százalék) a szakközépiskolások és 1 százalék a 13. évfolyamban szakmai képzésre járók aránya. Ennek megfelelően a további elemzésben alapvetően az általános iskolák, a gimnáziumok és az egyéb szakképesítést adó iskolák diákjait vesszük alapul.

A tanulók nemek szerinti megoszlása

Eddigi tapasztalataink alapján a legfontosabb magyarázó változók egyike a szülők iskolai végzettsége, azon belül is az apa iskolázottsága, mely alapvetően határozza meg a család és így közvetve a gyermek társadalmi státuszát. A mintába került diákok édesapái az átlagosnál magasabb végzettséggel rendelkeznek, mindössze 1 százalék közülük a szakképesítéssel nem rendelkező apa. Hat százalék édesapja kitanult valamilyen szakmát, további 25 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülők aránya 68 százalék, ami igen magas, de ismerve a kerület társadalmi összetételét, egyáltalán nem meglepő.

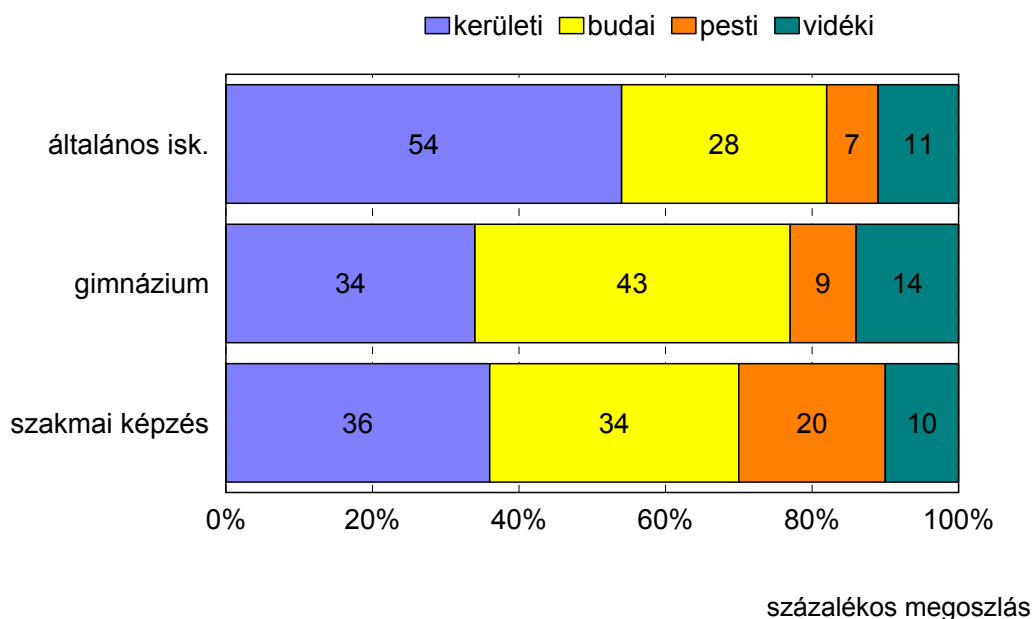
A vizsgált tanulók relatív többsége kerületi lakos, a többiek részben Budapest egyéb kerületeiből (különösen a II. és XI. kerületből) járnak át iskolába, részben pedig a környező egyéb településekről. Összességében nézve az itt tanulók négytizede helyi, közel ugyanekkora a budaiak aránya, mindössze egytizedük jár át Pestről és 13 százalékuk vidékről.

Az öt leggyakrabban említett lakóhely

Lakóhely	Említések száma	Százalékos arány
XII. kerület	344	42
XI. kerület	149	18
vidék	107	13
II. kerület	91	11
I. kerület	40	5

Ha mindezt az egyes iskolatípusok mentén vizsgáljuk, akkor az derül ki, hogy míg az általános iskolákat tekintve többségben vannak a helyiek, addig a középfokú oktatási intézményekben tanulók körében már csak egyharmad a kerületi diákok aránya.

A lakóhely iskolatípusonkénti megoszlása

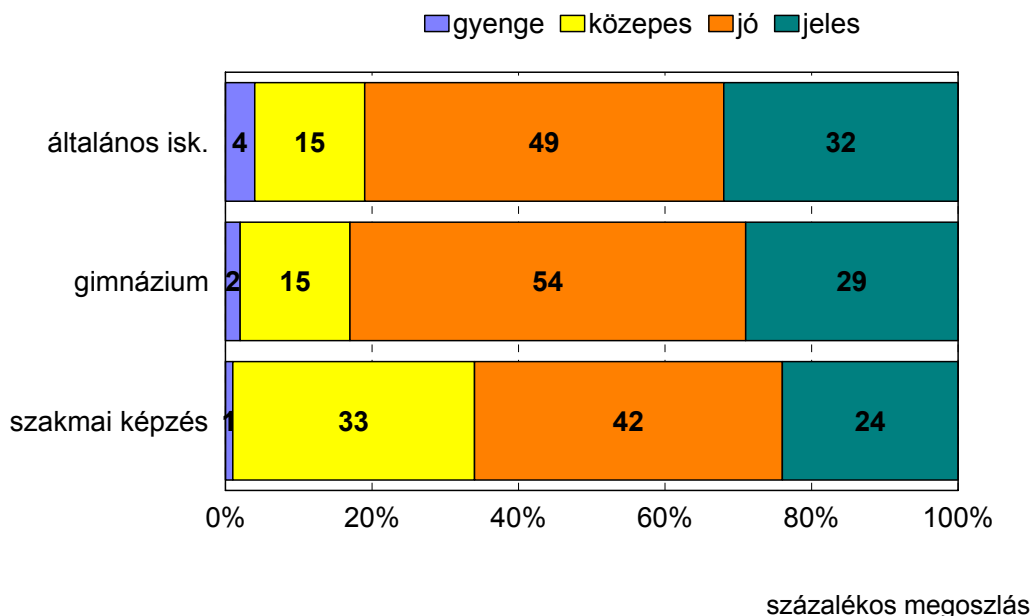

A kérdőívben arra is megkértük a tanulókat, hogy nyilatkozzanak iskolai teljesítményükről, megkérdeztük a legutóbbi félévi tanulmányi átlagukat. A kerületben tanuló diákok összesített átlaga jó, számszerűsítve 3,99.

Ha nominálisan kategorizáljuk a tanulmányi átlagokat, a diákok mindössze 3 százaléka minősül gyenge tanulónak (1-2,49 közötti átlag), további 17 százalékuk közepes eredményt ért el a legutóbbi félévben (2,5-3,49 közötti átlag). Ennél jobb átlagot produkált a tanulók 51 százaléka. 4,5-ös, tehát jeles átlagot ért el 29 százalékuk.

Ha összehasonlítjuk az egyes iskolatípusok adatait, azt tapasztaljuk, hogy az általános iskolások és gimnazisták átlaga lényegében megegyezik és a főátlag körül van, míg a szakmai képzésben résztvevőké ennél alacsonyabb (3,82). A jeles tanulók aránya az általános iskolákban a legmagasabb, igaz itt van a legtöbb gyenge eredményt elért diák is.

Az átlag iskolatípusonkénti megoszlása

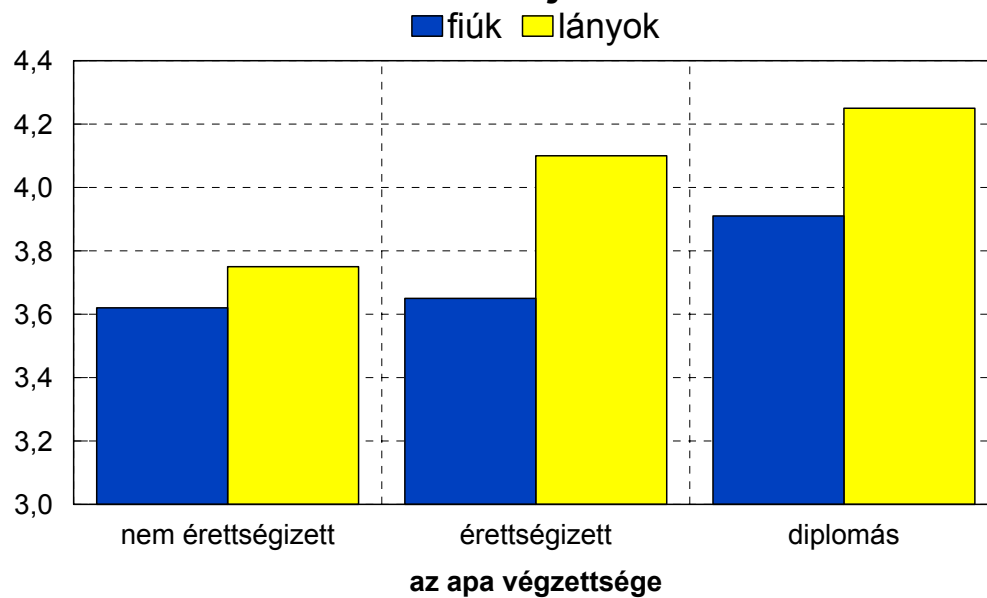

A tanulmányi átlagokat vizsgálva fel kell hívni a figyelmet arra a - pedagógusok által jól ismert - tényre, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülő gyermeke, mivel több kulturális tőkével rendelkezik jobban meg tud felelni az iskolai elvárásoknak, s az iskolákat leginkább ők tudják "használni" céljaik elérésére.

Míg a diplomás szülők gyermekeinek 84 százaléka jó vagy jeles tanuló, addig az érettségizetteknél 77, az érettségivel nem rendelkezőknél pedig csak 72 százalék ez az arány. A különbség elsősorban a jeles tanulók arányai közti eltérésben rejlik, mivel a diplomás apák gyermekei körében ez 33, az érettségizetteknél 23, az érettségivel nem rendelkezőknél pedig 16 százalék.

Ha az apa végzettségét és a nemeket együttesen nézzük, akkor az látszik, hogy alaphelyzetben a lányok jobb tanulók, (vagy legalábbis jobb jegyeket visznek haza) mint a fiúk, függetlenül az apa iskolázottságától, bár ennek emelkedésével minden alcsoportban nő a tanulmányi átlag is.

Tanulmányi átlag a szülő képzettségének dimenziójában

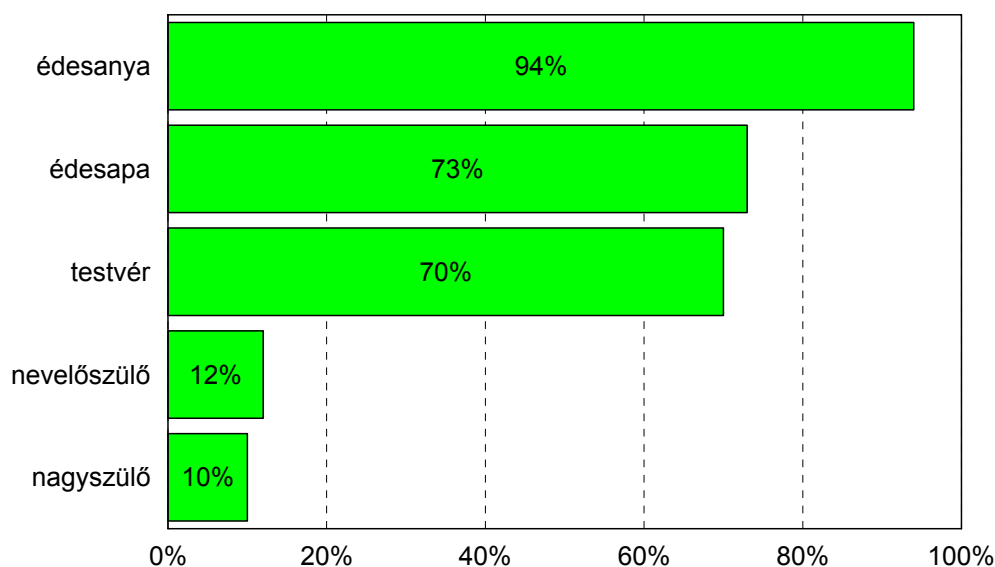

3. CSALÁDI HÁTTÉR

Köztudott, hogy az elsődleges szocializációs közeg, a család meghatározó szerepet tölt be az egyén életében. Kutatásunknak is mindenképpen ki kell térnie rá, már csak azért is, mert számos olyan ifjúsági probléma van, melynek gyökere a családban, a családi mintában van. Nemcsak a neveltség és az erkölcsi szint alakulásának legfontosabb színtere, hanem követendő mintákat, életmódbeli mintázatokat, kulturális tőkét ad át a felnövekvő generációknak, továbbörökíti az adott mikroközösségre jellemző viselkedés íratlan szabályait.

A tanulóval egy háztartásban élő személyek említési arányait vizsgálva kiderült, hogy a legintenzívebb kapcsolata a tanulóknak édesanyjukkal van, az összes tizedikes tanuló 94 százaléka él szülőanyjával közös családban. Édesapjukkal már kevesebben vannak napi kapcsolatban, a tanulók 73 százaléka adott ilyen választ. A diákok 70 százalékaival egy háztartásban legalább egy testvér is van. Természetesen a testvéreken és az édes szülőkön kívül más személyek is előfordulhatnak a családokban. Gyakran fordul elő, hogy két generációnál több él közös háztartásban, a tanulók 10 százaléka említette, hogy a nagyszülő is náluk lakik. A válasz után újraraházasodott szülővel mostoha- és nagyanyószerűen élhetnek a tanuló családjába, ez történt a tanulók 12 százalékaival.

A tanulóval egy háztartásban élő személyek említési aránya

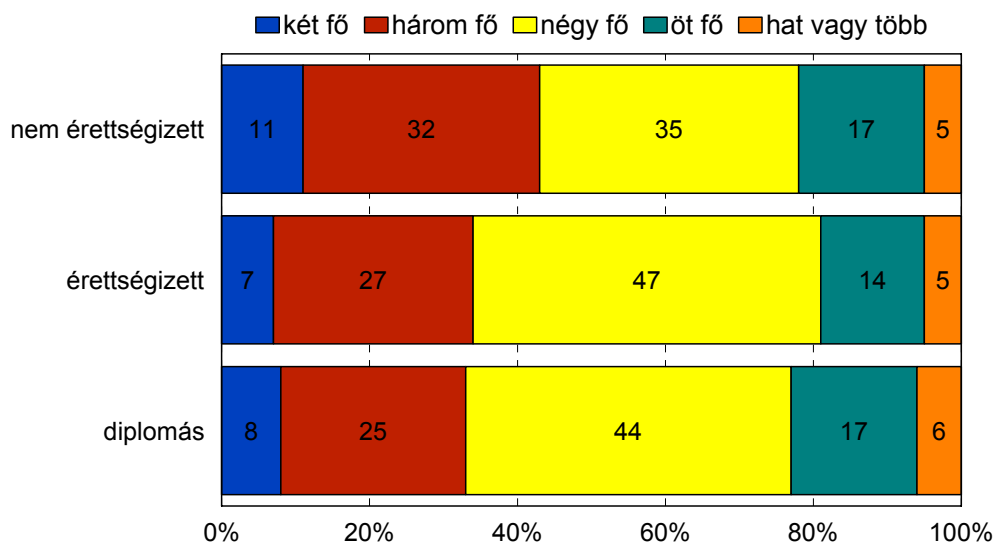

A családok szerkezetét tekintve a kerületben tanuló diákok közül 50 százalék él

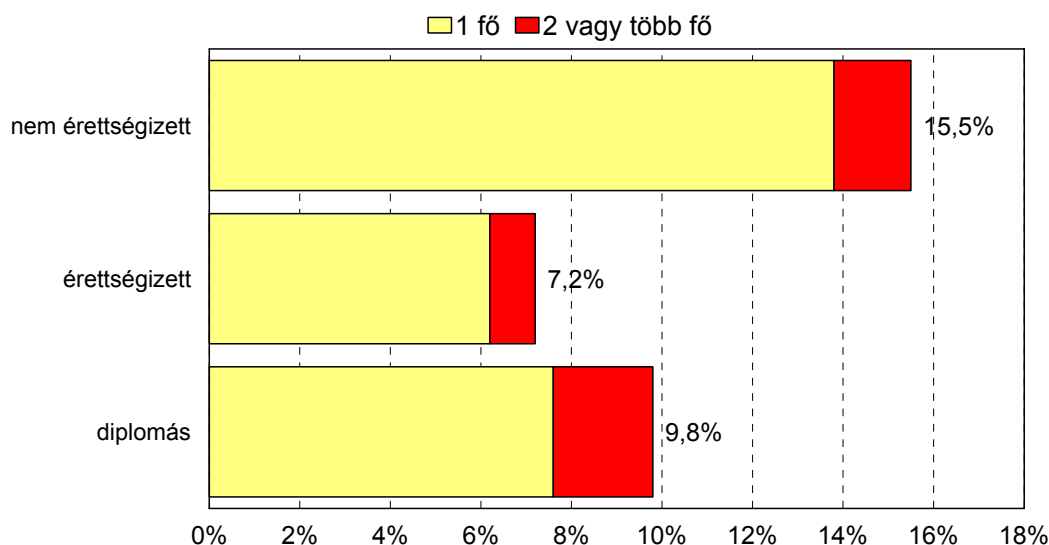
mindkét szülőjével és testvérével, míg 13 százalék mindkét szülővel, de egyedüli gyermekként. Mindent összevetve a vizsgált tanulók kétharmadára (65 százalékára) lehet mondani, hogy nem csonka családban él (szándékosan nem a „rendezett” kifejezést használtuk, mivel rendezett családi életet csonka családban is lehet élni, míg a teljes család nem feltétlenül garancia erre).

A diákok családjának 60 százalékában négy vagy öt fő él közös háztartásban, s további 6 százalékukban ötnél többen. A három fős családok aránya 26 százalék, és egyetlen felnőttel mindössze a diákok 7 százaléka él. A háztartások nagysága változik az apa iskolai végzettségének dimenziójában. Jól mérhető, hogy más településekkel ellentétben a szülő iskolai végzettségének növekedésével nem csökken a közös háztartásban élők átlagos száma.

A háztartások nagysága az apa iskolai végzettségének dimenziójában

Családon belüli állástalanok száma az apa iskolai végzettségének dimenziójában

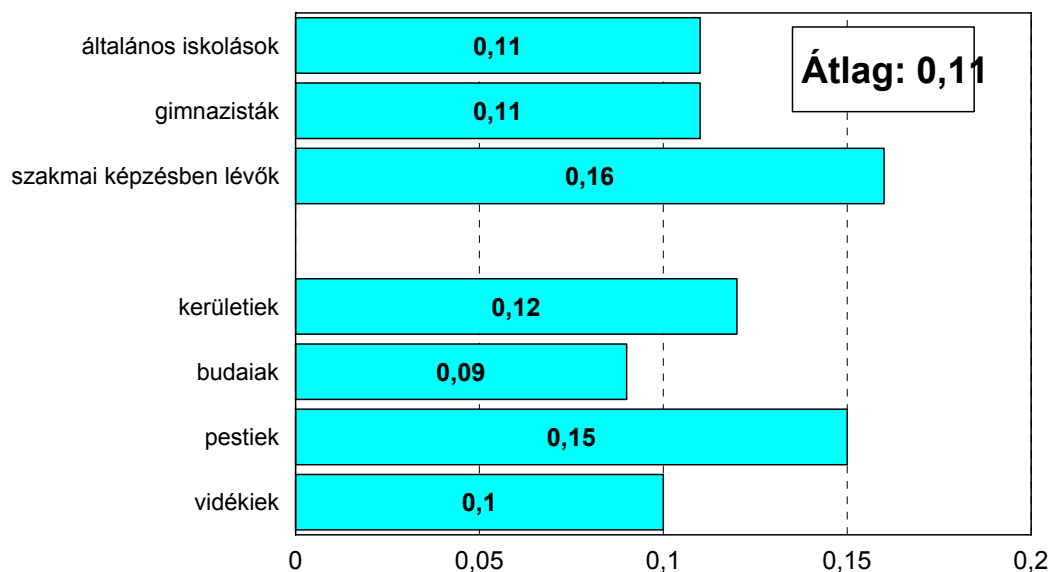

A család összetétele, kulturális tőkéjének szintje mellett a másik fontos tényező, amely járulékos hátrányokat okozhat, a munkanélküliség. A diákok számára a munkanélküliség - igaz egyenlőre csak közvetve, de - megélt jelenség. Szomorú tény, hogy a tanulók 7 százalékának családjában egy, míg 2 százalék családjában egynél több munkanélküli van. A munkanélküli családtag számos szempontból érinti hátrányosan a családot, elsősorban természetesen egzisztenciálisan, de az ebből eredő mentálhigiénés, értékrendi problémák veszélye sem elhanyagolható.

A családon belüli munkanélküliség jellemzőit és predesztinálhatóságát jól mutatja a fenti ábra, ahol a munkanélküliséget az apa iskolai végzettségével vetettük össze. Ezen látszik, hogy ennek elsősorban az alacsonyabb végzettségű családfővel rendelkező családok vannak kitéve.

Ugyanakkor az eddigi tapasztalatoknak ellentmond, hogy a diplomás apák családjában nagyobb arányú (vélelmezett) munkanélküliséget mértünk, mint az érettségizett apák családjában. Ennek egyik magyarázata alighanem a diplomások igen magas aránya a kerületben. Miután a diplomák típusára nem vonatkozott kérdés, így előfordulhat, hogy ezek mögött az átlagnál nagyobb arányban vannak a konkrét gazdasági életben nehezebben konvertálható diplomák. Az is előfordulhat – ismételten a kerület speciális társadalmi összetételéből adódóan, - hogy a diákok számára az itt talán egyéb területekhez képest jellemzőbb egykeresős családmodell otthon lévő alanya (általában az édesanya) munkanélkülinek tűnik.

A családi munkanélküliség vélelmezett indexe az egyes alcsoportokban

A munkanélküliséggel sújtott családok aránya alacsonyabb a gimnazisták körében, s magasabb a szakközepesek, illetve a pesti oldal kerületeiből átjárók családjában. Ezt az ábrán a magasabb indexpontszámok jelzik.

Ezzel szoros összefüggésben van, hogy a diákok milyenek ítélték meg a családjuk anyagi helyzetét. Erről a válaszadók közel fele úgy nyilatkozott, hogy gond nélkül élnek, míg gyakori anyagi gondokról, mindössze a kérdezett diákok 5 százaléka számolt be. Ezek a szubjektív tapasztalatok jóval kedvezőbbek más települések adatainál, de ismét el kell mondani, hogy a XII. kerület speciális társadalmi összetétele fényében nem is nagyon várhattunk mást.

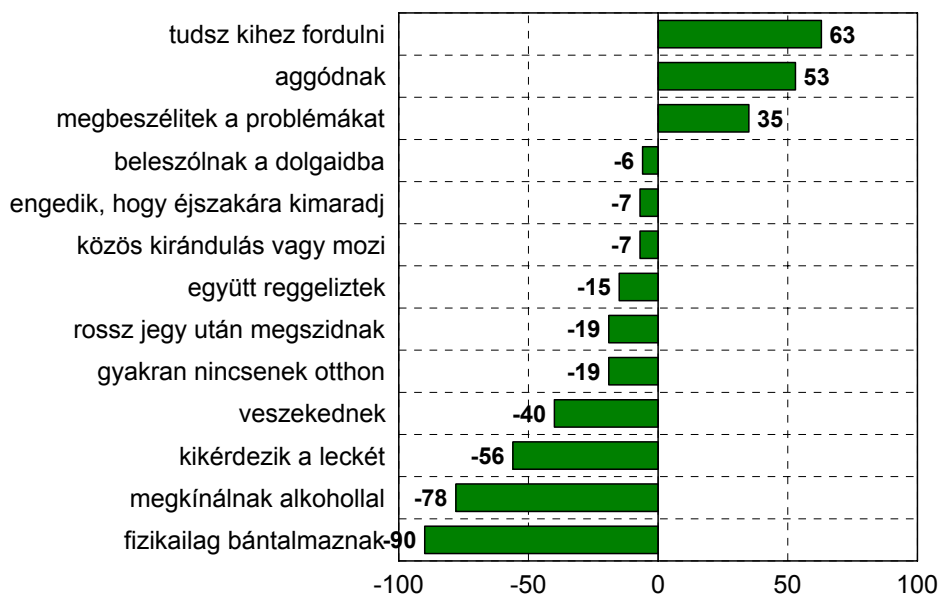
Milyennek ítéled a család anyagi helyzetét?

A családi élet legfontosabb színterei a hétköznapiak látszó események, közös programok, amikor a család élete a közösségben zajlik. A családi kapcsolat minőségét az interperszonális interakciók száma alapján próbáltuk meghatározni. Megkérdeztük a diákokat, mennyire jellemző családjukra, hogy különböző alkalmakkor együtt vannak –e egymással, illetve, hogy egyes szülői magatartásformák mennyire jellemzőek náluk otthon.

Összesen 13 item szerepelt a kérdőívben, melyek értékeit mérleg-indexen ábrázolva a következő ábra mutatja. Ebből kiderül, hogy a diákok többsége tud kihez fordulni, bár szüleik elég sokat aggódnak, ha nem kerülnek haza időben. A problémák megbeszélése már csak kevésbé jellemző és bár szerencsére igen ritka az alkohollal kínálás, valamint a fizikai bántalmazás, azt sem lehet elmondani, hogy a szülők vagy más családtagok gyakran kérdeznék ki a leckét.

Mennyire jellemző a családjára, hogy ...

A fenti családi magatartásformákból klaszteranalízis segítségével különböző nevelési típusokat határoltunk le. A számítógép az adott válaszok alapján három nevelési típust határozott meg.

Az első típus az engedékeny szülőké, akik egyfajta nemtörődömséggel viseltetnek a gyermek iránt. Nem kérdezik ki a leckét, de nem is szidják őket meg rossz jegy esetén, nem szólnak bele a dolgaikba, éjszakára az átlagosnál gyakrabban engedik el és nem aggódnak, ha időben nincs otthon. Ezen a szülők az átlagnál jellemzőbbek a fiúkra, a középiskolásokra és a pesti diákokra, továbbá ők teszik ki a minta 36 (!) százalékát.

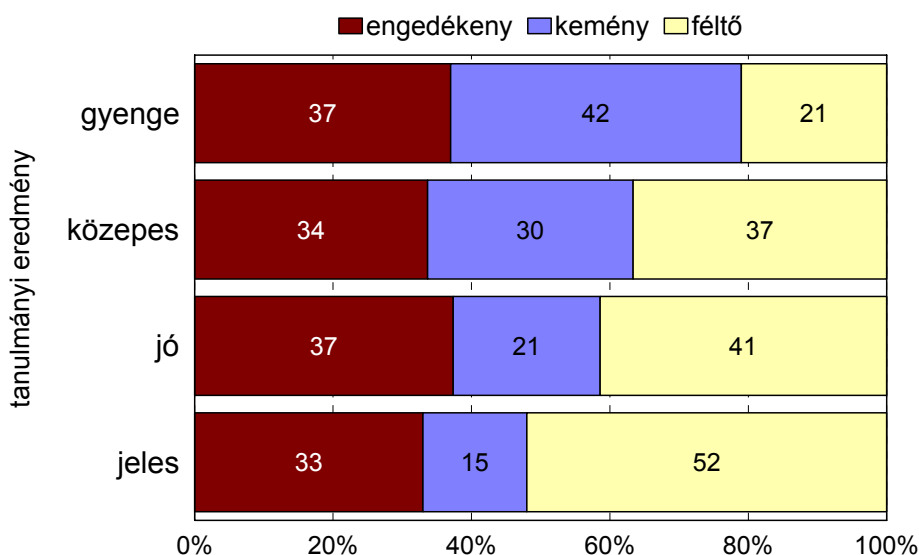
A második típus a kemény szülői stratégia, ahol az átlagosnál gyakrabban szólnak bele a diákok dolgaiba, a leckét ugyan nem kérdezik ki, de a szidás azonnal jön rossz jegy esetén. Az átlagosnál jellemzőbbek a családi viták, veszekedések, amelyek akár fizikai bántalmazásba is torkollhatnak. Emellett itt a családban nem jellemző a közös beszélgetés és a gyerek sem fordulhat a szülőkhöz, ha valami problémája van. Az ilyen szülők az átlagosnál nagyobb arányban vannak jelen a pesti diákok családjában és a szakmai képzést adó iskolákban tanulóknál (ez a két jellemző amúgy is erősen együtt jár). A mintában került diákok közül minden ötödik családja ilyen.

A harmadik a féltő szülői típus, amely a diákok 43 százalékának családjára jellemző. Itt az átlagosnál gyakoribbak a közös családi élmények (reggeli, kirándulás, mozi), a gyerek is nagyobb bizalommal fordulhat a családhoz, akik rendszeresen kikérdezik a leckét és általában

nagyobb gondot fordítanak a diákra. Ők ugyanakkor az átlagosnál kevésbé engedik az éjszakázást, és sokkal jobban aggódnak, ha a gyerek nem ér haza időben. Itt az átlagosnál nagyobb arányban vannak alacsony iskolai végzettségű apák, helyi diákok, környező településekről bejárósok és (nem meglepő módon) az általános iskolások családjai.

A szülői stratégiát jelentősen befolyásolhatja az elért tanulmányi eredmény is. Mint az alábbi ábra mutatja, ez elsősorban a kemény stratégia arányának csökkenésére és a féltő stratégia arányának növekedésére vezethető, és érdekes módon nem befolyásolja az engedékeny stratégia arányát. Ez utóbbi annyira azért nem meglepő, mivel az engedékeny szülők egyik jellemzője, hogy nem különösebben érdekli őket az elért tanulmányi eredmény.

A tanulmányi átlag és a nevelési stratégia összefüggése

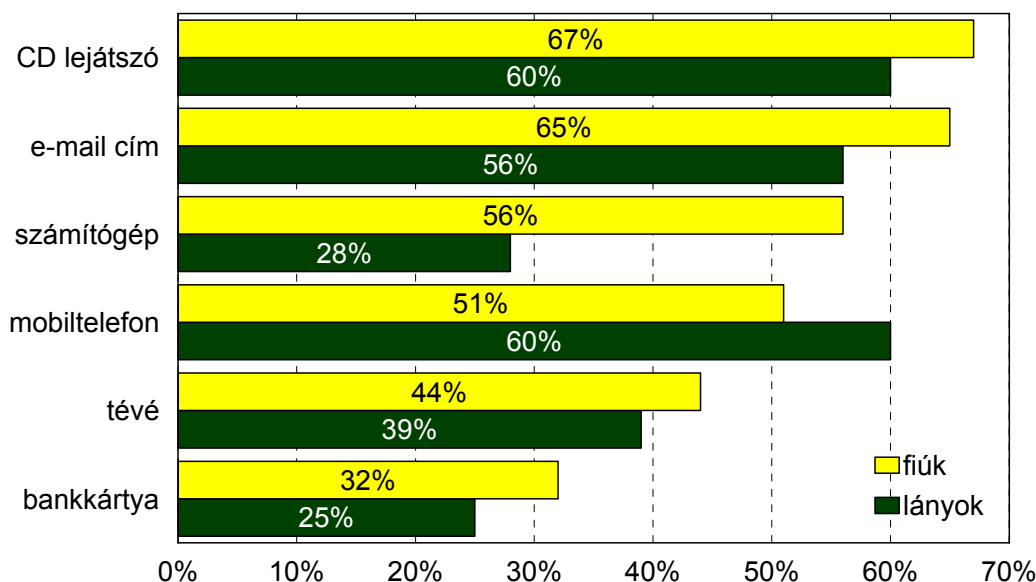
A megkérdezett diákok 78 százaléka külön, saját szobában lakik otthon (további 16 százaléka a testvérével lakik közös szobában), amelyben sokaknál saját hifi, TV is található. A megkérdezett diákok 41 százaléka van saját tévéje, további 10 százaléka csak a testvérével kell osztozkodnia rajta. A hangulat javításához további eszköz a saját CD lejátszó, amely a diákok kétharmadának áll rendelkezésére, további egytizedük pedig a testvérével közösen birtokolja.

Saját vagy testvérével közösen használt számítógéppel a megkérdezett diákok 42 százaléka rendelkezik a kerületben, míg a nálunk nagyon gyorsan elterjedt mobiltelefont a diákok több mint fele (56 százalék) birtokolja. A leggyorsabb és egyik legmodernebb

kommunikációs csatorna az internet, illetve az elektronikus levelezés. A megkérdezett iskolások 60 százalékának van saját e-mail címe. A fogyasztói szokásokhoz, pénzforgalomhoz kapcsolódó jellemző, hogy átlagosan a tanulók harmadának önálló bankkártyája is van.

A kérdés pontosabb demográfia elemzése megmutatta, hogy a fiúk, a jobb tanulmányi eredményt elért tanulók és a magasabb kulturális tőkével rendelkező, képzetebb családok gyermekei körében elterjedtebbek ezek a modern eszközök. Mivel ezek a technikai eszközök jelentősebb anyagi áldozatvállalást is jelentenek, érthető, hogy azoknál, ahol családjukban gyakran vagy alkalmanként anyagi problémákkal küszködnek kevésbé elterjedtek.

A saját TV, CD, számítógép, mobiltelefon, bankkártya és e-mail cím elterjedtsége

A nemek közti különbségeket nézve elmondható, hogy a fiúk általában nagyobb arányban birtokolnak modern technikai eszközöket. Ez alól egy kivétel van, mégpedig a mobiltelefon, amellyel a lányok 60 százaléka rendelkezik már, és ezzel ez az ő körükben a CD-lejátszó mellett a legelterjedtebb eszköz a felsoroltak közül. A két nem közti legnagyobb különbség a számítógép tekintetében van, amely egyértelműen a fiúk preferáltja.

4. EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS

Ebben a fejezetben a diákok alapvető egészség-megőrzési és egészségkárosítási tevékenységeinek intenzitásáról számolunk be. Így többek között szó lesz a legális és illegális pszichoaktív szerek fogyasztásáról, a sportolásról, a táplálkozási szokásról és mindezek családi mintázatáról, valamint a diákok pszichés állapotáról.

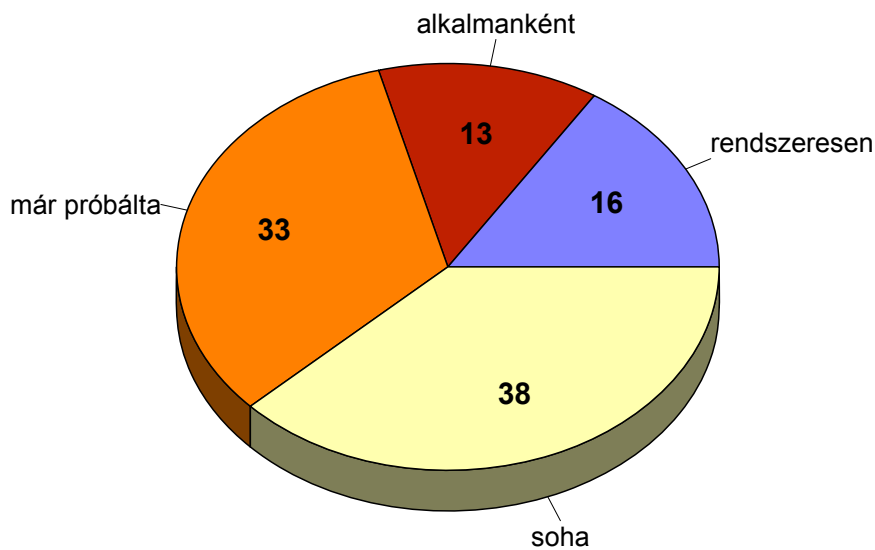
A tudatot és lelkiállapotot egyaránt módosító pszichoaktív szerek egyik része a modern társadalmakban élvezeti cikként szervesült, fogyasztásuk legális, kereskedelmi forgalomban hozzájuk lehet jutni. Hagyományosan ilyen anyagok az alkohol, a dohány, a kávé, a tea, bizonyos növényekből kivont vagy szintetikus úton előállított gyógyszerek illetve ide sorolhatók az utóbbi időben a különböző energia italok is. A pszichoaktív szerek másik része az európai kultúrkörben kevésbé szervesült, számos országban tiltott, illegális anyagok, drogok, kábítószer (depresszánsok, stimulációs anyagok, hallucinogének, szerves oldószerek).

4.1 Pszichoaktív szerek fogyasztása

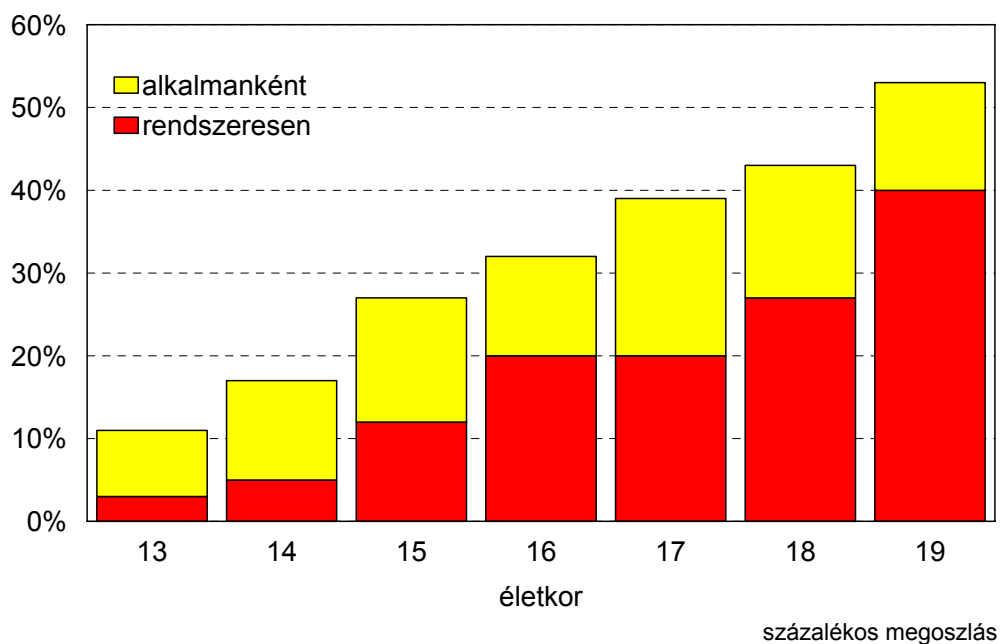
A vizsgált tanulók 16 százaléka rendszeresen dohányzik, további 13 százalékuk pedig alkalmanként gyújt rá. A tanulók 33 százaléka válaszolt úgy, hogy nem dohányzik, de már kipróbálta. Azok aránya, akik soha nem is próbálták, 38 százalék.

A fiúk között valamivel magasabb a rendszeres dohányosok aránya, a lányok viszont az alkalmi dohányosok körében vannak hajszállal többen. Jól látható tendencia, hogy az életkor növekedésével hogyan emelkedik a rendszeresen dohányzók aránya. A 13 évesek között nagyjából 10 százaléknyi a rendszeres vagy alkalmi dohányosok aránya, de mire elérik a 16. éves kort, ez az arány megháromszorozódik, a nagykorúság évére pedig 42 százalékra nő. Az is jellemző, hogy a tendencia folyamatos növekedést mutat.

A dohányzó tanulók aránya

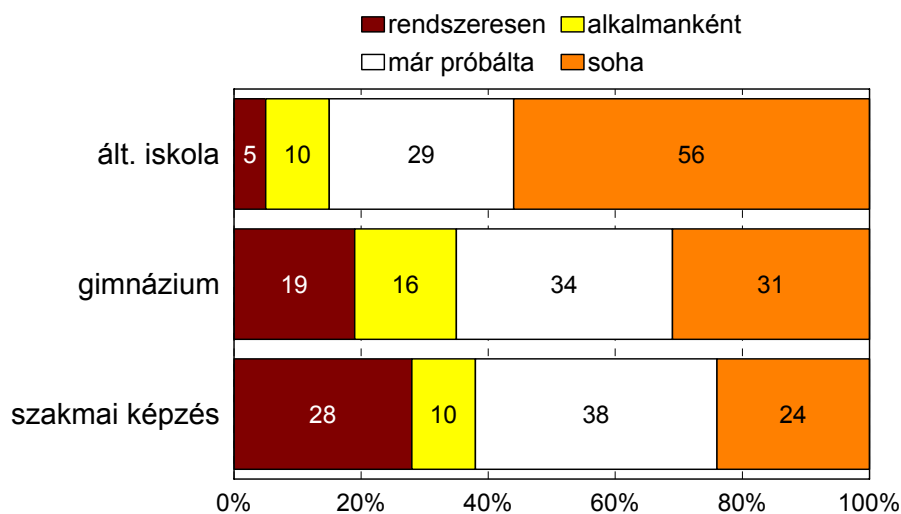
A dohányzó fiatalok aránya az életkor dimenziójában

Iskolatípus mentén tekintve, részben visszaigazolódna az életkori sajátosságok. Az általános iskolákban még csak 5 százalék a rendszeres dohányosok aránya (ami azért egyáltalán nem kevés, tekintve, hogy itt 13-14 éves gyerekekről van szó), és ez a középiskola idejére jelentősen emelkedik. A középfokú képzésben a kevesebb rendszeres dohányos a gimnazisták körében van, itt minden ötödik diák vallotta be, hogy rendszeresen rágyújt, míg a

szakmai képzésben ez az arány 28 százalék. A fő különbség a gimnazisták és a szakmai képzésben lévők között a dohányzás rendszeressége, miután az előbbi intézményekben magasabb az alkalmi dohányosok aránya, így elmondható, hogy a középfokú képzésben a tanulók nagyjából negyven százaléka tekinthető dohányosnak. Míg a gimisek 31 százaléka soha nem is próbálta ki a dohányzást, addig a szakmai képzésben ez az arány mindössze 24 százalék.

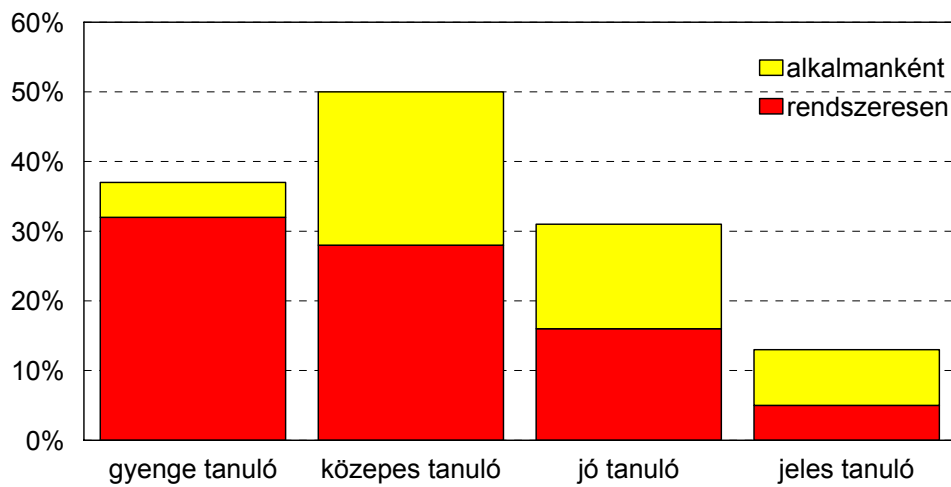
A dohányzó tanulók aránya iskolatípusonként

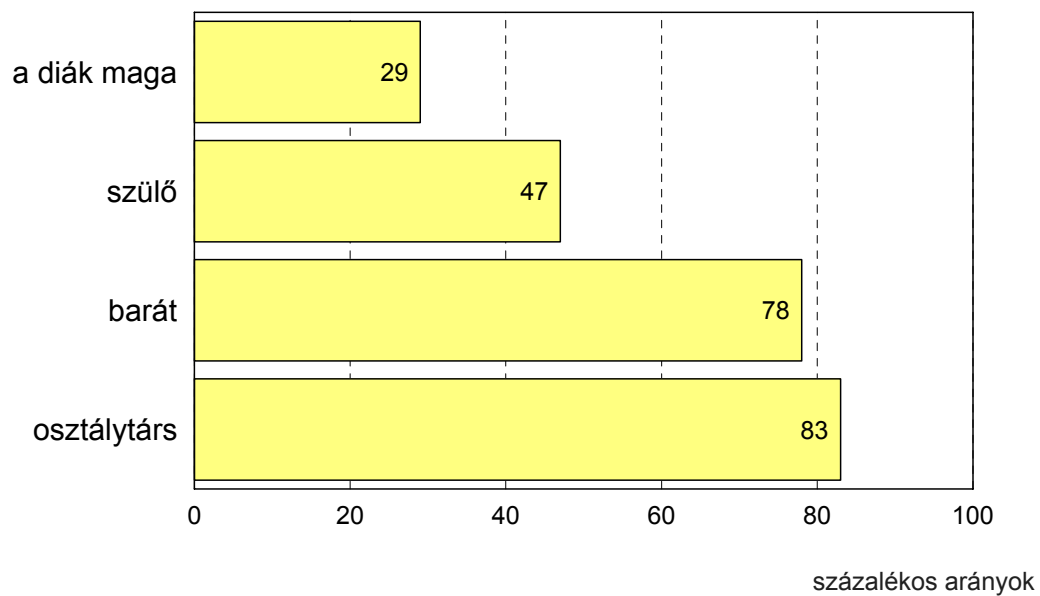
Az életkor mellett a tanulmányi eredmény alakulásával is szoros összefüggésben van a dohányzás kérdése, sokkal kevésbé jellemző a jó és jeles tanulókra. Míg a gyenge tanulmányi eredményt elért diákok egyharmada rendszeres dohányos, addig a jó tanulóknak 16 százaléka, a 4.5 fölötti átlagot elért tanulóknak pedig csak 5 százaléka állította magáról ezt.

Az, hogy egy fiatal elkezd dohányozni, alapvetően kétféle minta miatt lehetséges. Az egyik a negatív családi példa, a másik a kortárs csoport hatása. A tanulók családjának közel felében a szülők között van rendszeres dohányos. Ennél is rosszabb eredményeket kapunk, ha tovább szélesítjük a közösségi teret. A diákok 78 százalékának van a baráti körében olyan, aki dohányzik, s gyakorlatilag majdnem mindenkinek van dohányos osztálytársa.

A dohányzó fiatalok aránya a tanulmányi eredmény dimenziójában

Ki dohányzik a diák környezetében?

Ha a szülői magatartástípusokat nézzük, akkor az derül ki, hogy az engedékeny szülők gyermekei közt vannak a legnagyobb arányban rendszeres dohányosok (25 százalék), bár a kemény szülői stratégia sem akadályozza ezt meg túlságosan (20 százalék), míg a féltő szülők gyermekeinek mindössze 5 százaléka rendszeres dohányos.

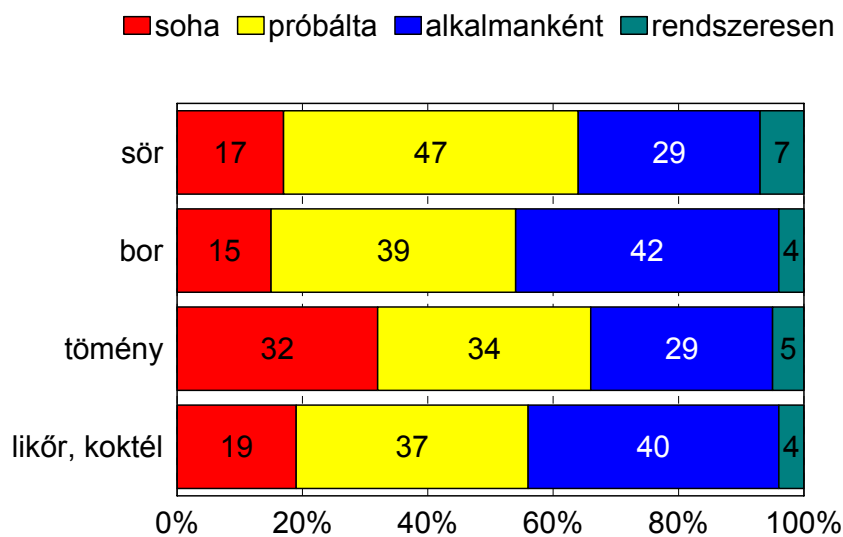
A dohányos tanulók naponta átlagosan 8.2 szál cigarettát szívnak el, a bevallott számok 1 és 45 szál közé estek. A magukat rendszeres dohányzónak vallók napi 11.1-et, az alkalmanként dohányzók 3-at szívnak el. A fiúk és a pesti diákok az átlagosnál többet szívnak, de erősebb dohányosokat találtunk a képzetlenebb szülők gyengébben tanuló gyermeki között is (különösen a szakmai képzésben résztvevők közt).

A dohányos tanulók által naponta elszívott cigaretta mennyisége a különböző alcsoportokban

	elszívott szál
férfi	9,4
nő	6,7
érettségivel nem rendelkező apa	9,7
érettségizett apa	7,8
diplomás apa	8,0
kerületiek	8,2
budaiak	6,6
pestiek	13,2
vidékiek	8,4
általános iskolások	5,4
gimnazisták	8,3
szakmai képzésben résztvevők	10,5
gyenge tanulók	10,1
közepes tanulók	10,0
jó tanulók	7,8
jeles tanulók	5,2
ÁTLAG napi szál	8,2

A magyar társadalomban a legelterjedtebb pszichoaktív szer, "drog" az alkohol. Ez érezhető a kutatási mintában is, ugyanis a vizsgált tanulók mindössze alig egyötöde tekinthető absztinensnek, bár a töményeket még egyharmaduk nem kóstolta meg. A kérdőívben az alkoholfogyasztást négy különböző dimenzióban mértük, rákérdezve a sör, a bor, a likőrök és a tömény italok fogyasztására. Itt az derült ki, hogy a rendszeres alkoholfogyasztók körében a sörivők vannak a legtöbben, míg az alkalmi italoztatás elsősorban borozást, illetve a lányoknál a likőrök, koktélok fogyasztását jelenti.

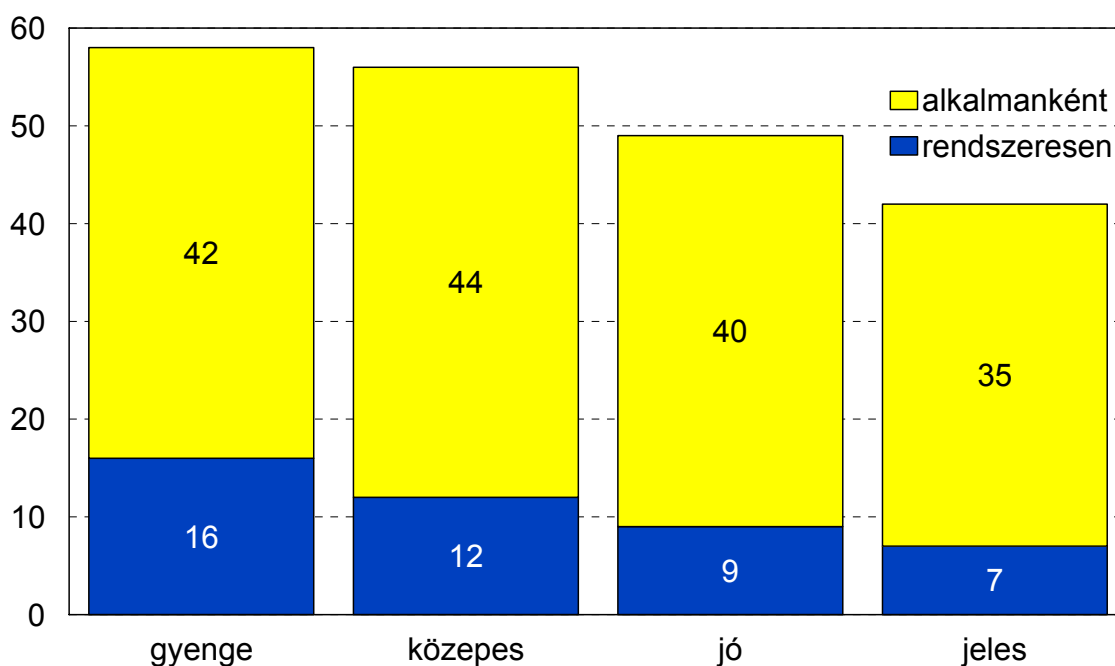
A különböző alkoholtípusok fogyasztásának gyakorisága

Ha a nemek dimenziójában vizsgáljuk a kérdést, kiderül, hogy a rendszeresen alkoholt fogyasztó tanulók többsége férfi, míg a lányok körében az alkalmankénti ivók vannak egy kicsit felülreprezentálva – leszámítva a már említett likőr/koktél kategóriát. Az átlagosnál nagyobb italozgató kedv jellemzi a szakmai képzésben tanulókat, a közepes tanulmányi eredményt elérőket és nem meglepő módon az engedékeny szülői nevelésben szocializálódó diákokat. Emellett a sör és a bor fogyasztása valamivel jellemzőbb a magasabban képzett apák gyermekeire.

Bár nem sorolják a klasszikus egészségkárosítási módozatok közé a kávé fogyasztását, ugyanakkor túlzott fogyasztása, életformává válása esetén - különösen hosszabb távon - gyengíti a szervezetet, ugyanúgy megbontja az egészséges rendszert, mint bármely más pótszer ha szenvedéllyé válik (naponta 6-8 csésze kávé elfogyasztásának már jelentős veszélyei lehetnek). A kérdezett diákok 10 százaléka rendszeresen, további 40 százaléka alkalmanként szokott kávé inni. Azok aránya, akik kipróbálták ugyan, de nem fogyasztanak 38 százalék, és mindössze 12 százalékuk nem próbálta soha. A kávézók aránya - ahogy az feltételezhető - az iskolai évek alatt az életkor emelkedésével nő. Míg az általános iskolásoknál a rendszeres kávézók aránya mindössze 5 százalék, addig a középiskola első éveire ez az arány megduplázódik, míg a 19. életévre újból megkétszereződik, vagyis 20 százalékra áll be. Ugyanakkor a kávéfogyasztás összefüggésben van a tanulmányi átlaggal is, a jobb tanulók kisebb szükségét érzik annak, hogy ezzel éljenek.

A kávé fogyasztása a tanulmányi átlag dimenziójában

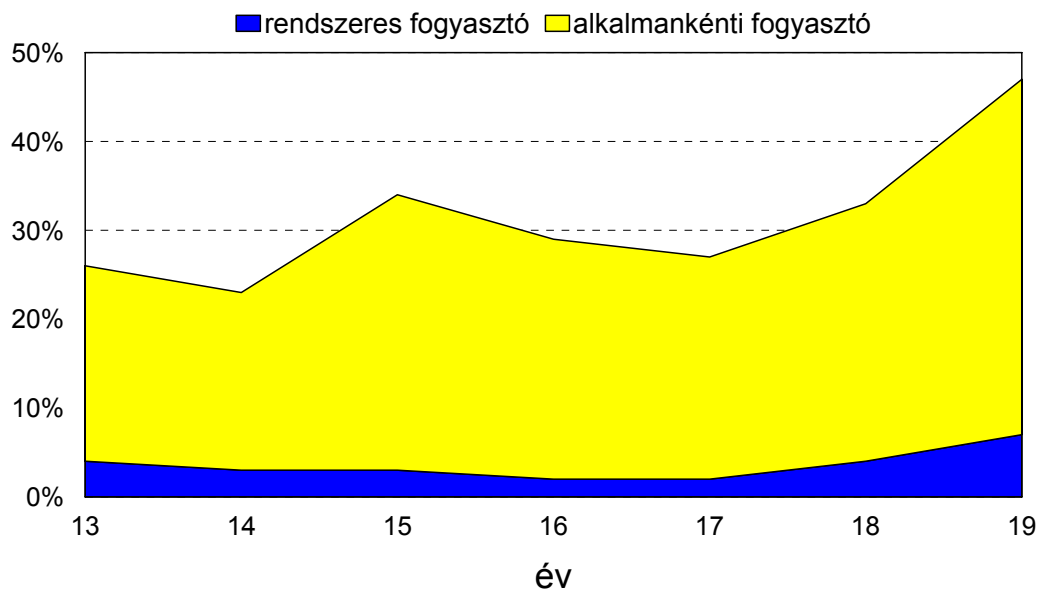

Fentiek mellett a kávéfogyasztás erősebben jellemző az érettségivel nem rendelkező szülők gyermekeire, a lányokra, a gimnazistákra és újból az engedékeny nevelési stratégiában élő diákokra.

Az utóbbi években a fiatalok körében fokozatosan elterjedt egy másik értágító, serkentő hatású legális doppingszer, az energia ital. Az energia italokat a kerületi tanulók 68 százaléka próbálta ki eddig, 3 százalékuk rendszeres, 26 százalékuk alkalmi fogyasztónak vallja magát e tekintetben.

Az energia italok fogyasztása az átlagosnál jellemzőbb a fiúkra, a közepes tanulókra, a legfeljebb érettségizett apák gyermekeire, a XII. kerületben lakó diákokra és a szakmai képzésben részt vevőkre, bár az általános iskolák sem mentesek ez alól. Az energia ital alkalmankénti fogyasztása kiugróan magas a mostani 15 éveseknél, míg a rendszeresen fogyasztók a 19 éves korcsoportban vannak a legmagasabb arányban.

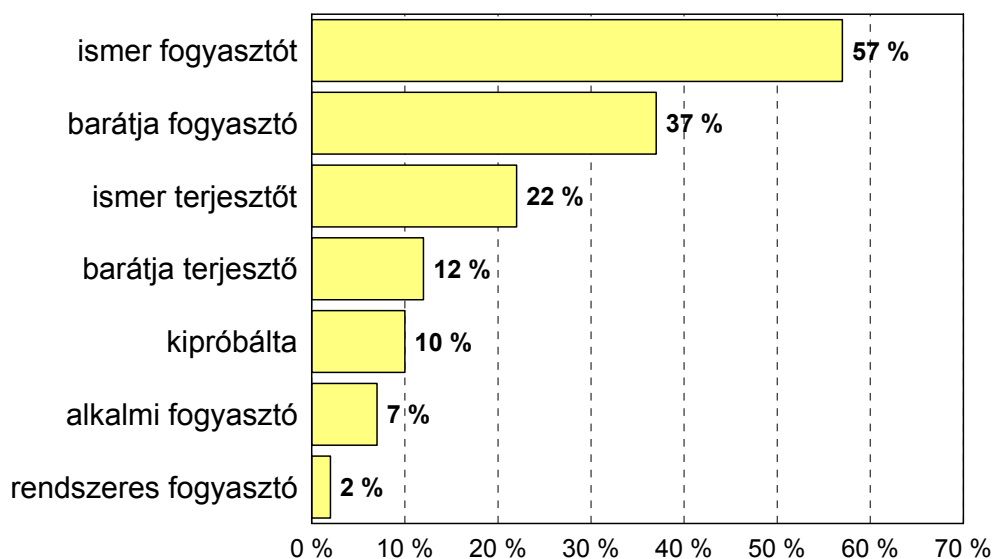
Energia ital fogyasztása az életkor mentén

Az energia italok mellett ma már veszélyes szerként lehet említeni az elsődlegesen testépítők által használt mesterséges izomnövelő szerek, anabolikus szteroidok fogyasztását. Ezt a diákok 5 százaléka próbálta már, közülük 1 százalék rendszeresen, további egy százalék alkalmanként él vele. Ezek a fiatalok majdnem mind fiúk, elsődlegesen a szakmai képzésben vesznek részt és kivétel nélkül diplomás apák gyermekei.

A legális szereknél sokkal kevésbé elterjedt a kábítószer fogyasztása. A kérdezett tanulók 70 százaléka egyértelműen elutasítja, még nem próbált ki és nem is akar kipróbálni semmilyen klasszikus értelemben használt kábítószer. További 11 százalékuk sem fogyasztott ugyan, de már gondolt rá, hogy kipróbálja. A megkérdezett tanulók közel egyötöde már legalább egyszer kipróbálta valamelyik kábítószer, ezen belül 7 százaléka tekintheti magát alkalmi, és 2 százaléka rendszeres drogfogyasztónak - saját bevallása alapján. A valós arány azonban - feltételezhetően - ennél magasabb, ugyanis a megkérdezett tanulók 57 százaléka ismer olyan fiatalt, aki kábítószer fogyaszt, 37 százalékának a barátai körében is van drogos, s 22 százalékuk személyesen ismer olyan fiatalt, aki kábítószer árusít. Tapasztalataink szerint a kábítószer fogyasztó tanulók jelentős része a kormány szigorú büntetőpolitikájából fakadó törvénymódosítás óta (Btk. szigorítás) rejtőzködve marad, még az anonim kérdőívekben sem vállalja drogfogyasztását, jelentősen megnehezítve a prevenció érdekében történő helyzetfeltárást.

A tanulók kábítószerrel való kapcsolata

A kábítószer fogyasztása az átlagosnál nagyobb arányban fordul elő a gyenge vagy közepes tanulónál, az alacsonyabb végzettségű apák gyermekeinél, különösen a gimnáziumokban. A rendszeres fogyasztók körében inkább a Pestről átjárók, míg az alkalmi fogyasztók körében a budai és azon belül is a XII. kerületi diákok vannak többen. Hasonló eltérés van a nemek tekintetében, a rendszeresen drogozók körében a fiúk, az alkalmi fogyasztók körében a lányok vannak többen.

Különösen szomorú a helyzet az általános iskolákban, ahol ha azt várjuk, hogy viszonylag kevés droginger van, akkor súlyosan tévedünk. Bár itt alacsonyabb a környezeti negatív hatás, mint a középiskolákban, de azért erősen jelen van. Az általános iskolások egyharmada ismer kábítószerrel élő fiatalot, és 16 százalékuknak a baráti körében is van ilyen. Egytizedük személyesen is ismer drogdíleret és 5 százalékuknak a baráti körében is van ilyen személy. Ezek a kontaktok természetesen nem feltétlenül az általános iskolában vannak (bár nem kizárt), inkább arra utalnak, hogy ilyen fiatal korban is ki vannak téve a diákok az ezzel kapcsolatos hatásoknak, ami tekintve, hogy csaknem a legfogékonyabb életkori periódusról van szó, mindenképpen elgondolkodtató.

Érdeemes megnézni azt is, hogyan alakul a tanulók kábítószerrel való kapcsolata az életkor dimenziójában. Jól látható, hogy mind a fogyasztás, mind pedig a terjesztés tekintetében aktívabbá válik a kapcsolat az életkor emelkedésével. A kábítószer kipróbálását tekintve a 2 százaléknyi bevallott 13-14 éves fogyasztó a 16. év körülre 13 százalékra

emelkedik, és ez nem is változik a nagykorúság elérésére, vagyis a fogyasztás a középiskola középső éveiben rögzül. Erre a korra a fiatalok egyharmada (!) túl van az első próbáláson. Míg a középiskola előtti években a fiatalok alig egynegyede ismer fogyasztót, addig az érettségi környékére már háromnegyedük tudna ilyen diákot megnevezni, és ezek a fiatalok fele a baráti körből kerülne ki. Amíg 13-14 éves korban mindössze egytizedük ismer dílert, addig 18 éves korukra már egyharmaduk tudja, kihez kell fordulni, ha drogra van szükség. A 18 évesek egyötöde ezt a dílert a baráti körében tudja.

A kábítószeres és azok hatásai között jelentős különbségek vannak, így nem lehet közömbös számunkra, hogy a kábítószeret kipróbálók, illetve a kábítószeres elöl el nem zárkózók milyen szerekkel kísérleteznének, milyen szereket próbálnának ki. A legkisebb - szinte elenyésző - arányban a központi idegrendszerre depresszív hatású, kábító-fájdalomcsillapító hatású opiátokat (heroin, metadon) illetve a szorongásoldó gyógyszereket említették. A stimulánsok, mint például a speed a vagy a kokain 16 említést kaptak (ebből 11 a speed). Ezek a szerek általában serkentőleg hatnak a központi idegrendszerre, motoros nyugtalanságot, a fizikai és pszichés teljesítőképesség növekedését idézik elő.

A legnépszerűbb kábítószeres a hallucinogén anyagok (extasy, LSD, marihuána, hasis), ezek közül is kiemelkedik a marihuána (92 említés), általában (dohánnyal keverve) cigaretta formájában elszívják. Ezek az anyagok olyan vegyületek, amelyek átmeneti pszichózist váltanak ki. Népszerűségüket elsősorban annak köszönhetik, hogy nem okoznak testi függőséget (bár ezt egyes szerzők vitatják), s nem járnak elvonási tünetekkel sem. Hatásukat tekintve egyszerre izgatóak és nyugtatóak, a tér- és időérzéklet megszüntetik, gyönyörködtető hallucinációk jellemzik. Az összes megkérdezett tanuló 15 százaléka nyilatkozott úgy, hogy találkozott már ilyen szerrel vagy ezt próbálná ki alkalomadtán.

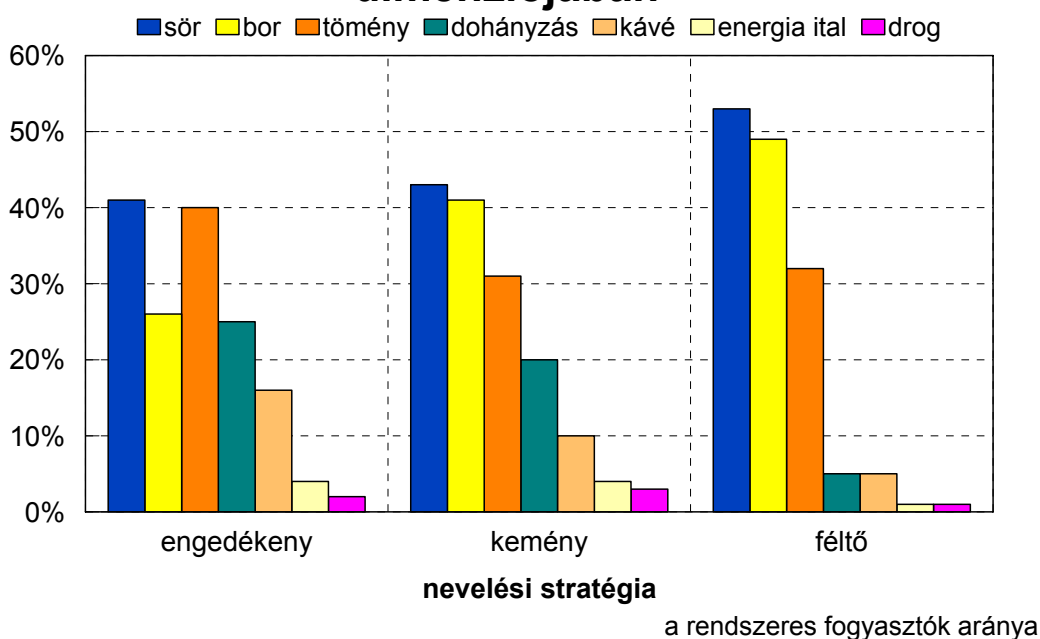
Milyen kábítószereset próbáltál/próbálnál ki?

	említések száma
hallucinogén anyagok (extasy, LSD, marihuána, hasis)	125
stimulánsok (kokain, speed, amfetamin, chat, crack)	16
depresszánsok (heroin, morfium, ópium, metadon)	5
szorongás oldó gyógyszerek	1

Végül vizsgáljuk meg, hogy a különféle szülői nevelési stratégiák miként hatnak az egészségkárosító szerek használatára. A következő ábrán jól látható, hogy az engedékeny, valójában nemtörődöm szülők gyermekei körében a legmagasabb az egyes egészségkárosítási

szerekkel élők aránya. Kivételt ez alól mindössze a sör és a bor fogyasztása jelent, amelyek érdekes módon a féltő szülők gyermekeire jellemzők a leginkább. Ennek magyarázata abban rejlik, hogy ezek a társadalomban bevett és elfogadott szerek, amelyek használata lényegében nem eredményez ellenállást. Így azok a diákok, amelyek egyéb szerektől „el vannak zárva”, itt hódolhatnak valamilyen legális szernek, ami az adott korosztályban nem teszi őket károsodottá, de nem is mondhatják róluk, hogy semmiben nincsenek benne. Emellett az az érdekes, hogy a kemény (bár sokszor igazságtalan) nevelési stratégia e tekintetben sem mindig hozza meg az eredményét, hiszen az egyes szerekkel élők aránya alig alacsonyabb, mint az engedékeny szülők gyermekei körében.

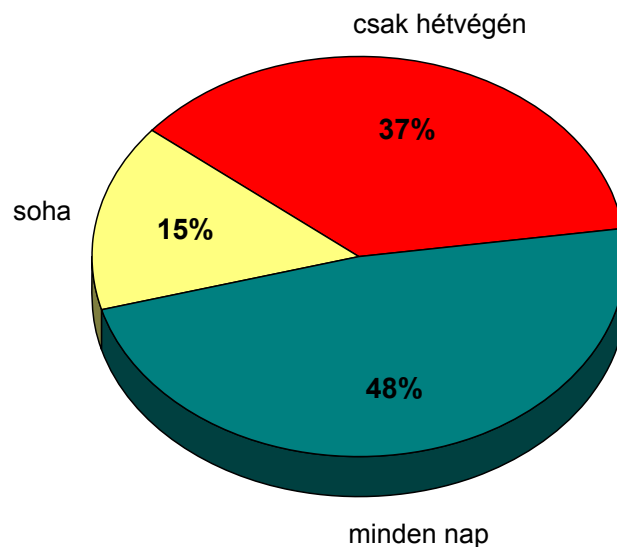
Egészségkárosítás a nevelési stratégia dimenziójában

4.2 Egészségmegőrzés

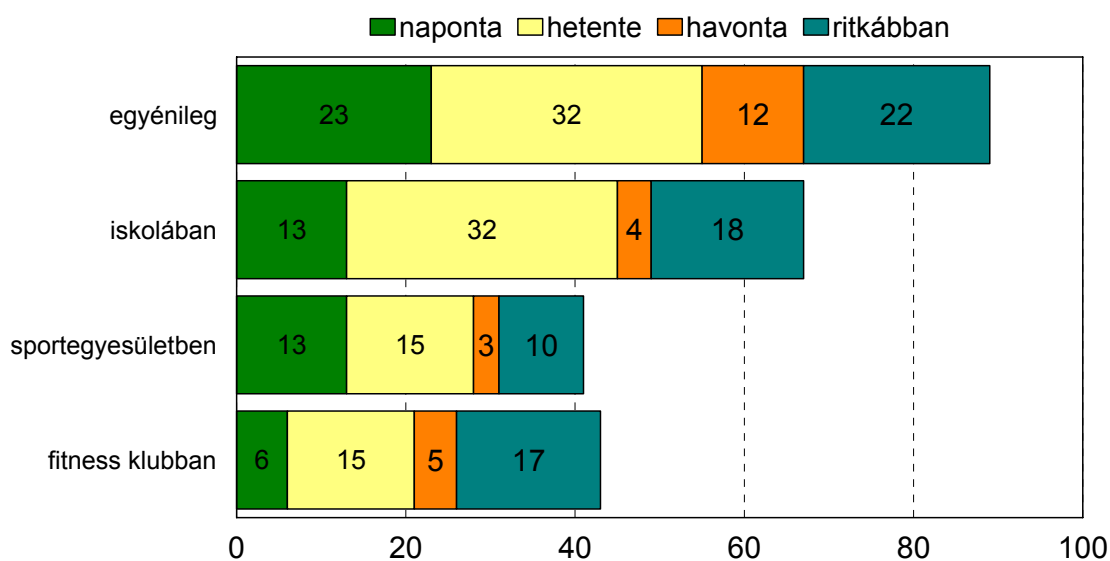
Adatfelvételünk során többféle szempont szerint is közelítettük a fiatalok egészségügyi helyzetét. A fiatalok egészségromlásának fontos okozója a korán kialakított egészségtelen életmód. Ezek között gyakran első helyen szerepel a helytelen, egészségtelen táplálkozás. A diákok kevesebb mint fele (48 százalék) minden nap, 37 százalékuk csak hétfévente szokott otthon, elindulás előtt reggelizni, közel egyötödük pedig soha sem reggelizik. A tanulmányi átlag és a szülők iskolai végzettségének emelkedésével együtt nő a naponta otthon reggelizők aránya. Az életkor előrehaladta viszont negatívan hat erre, míg az általános iskolások 51 százaléka reggelizik otthon minden nap, addig a középfokú oktatásban ez az arány alacsonyabb. Emellett érdekes módon a fiúk számoltak be arról, hogy nagyobb arányban reggeliznek otthon minden nap (53 százalék), a lányok körében ez csak 42 százalék.

Szoktál otthon reggelizni?

Az életmóddal kapcsolatos másik elterjedtebb probléma a rendszeres testmozgás, a sport hiánya. Kérdéseinkkel azt próbáltuk vizsgálni, hogy az iskolai és a tanórán kívüli lehetőségeket milyen mértékben használják ki a vizsgált mintába került fiatalok.

Milyen rendszeresen sportolsz ... ?

A legelterjedtebb testedzési mód az otthon vagy uszodában, egyéniileg végzett mozgás, ezt végzik a legmagasabb arányban naponta, hetente és havonta is. A megkérdezett tanulók 13 százaléka sportol napi rendszerességgel az iskolában, de az iskolai tanórán kívül, további 32 százalék hetente többször mozog. A sportegyesületekben az összes diák negyven százaléka sportol valamilyen rendszerességgel, míg ennél valamivel többen járnak fitness klubokba vagy body termekbe, bár alacsonyabb intenzitással, többségük inkább havi rendszerességgel, aminek az anyagiakban is kereshető az oka.

Jellemző, hogy a fitness klubokat leszámítva a fiúk sportolnak rendszeresebben és többen. A jeles tanulókra a testmozgás kevésbé jellemző. A sportolási intenzitás az iskola és a sportegyesületek tekintetében jellemzőbb a kisebbekre, az általános iskolásokra, míg a fitness klubok látogatottsága, illetve az egyéni sportolás inkább az idősebbek szokása (előbbi a pénz, utóbbi pedig a szabadidő-csökkenés miatt).

4.3 Pszichés állapot

A középiskolás tanulók élethelyzetét, élményvilágát, értékrendjét felmérő kutatásunk nem lenne teljes a diákok pszichés állapotának és identitásának vázolása nélkül. Mint az alábbi állítás-sorban látszik, a tanulók többsége a lelki állapotára vonatkozó negatív jellemzőket általában nem érezte magára nézve igaznak.

A következő állításokat mennyire érzed igaznak magadra nézve?

Állítás	Indexérték százfokú skálán
Szeretem a hazámat.	75
Ha valamit elvállalok, akkor azt meg is csinálom.	74
Általában határozott vagyok céljaim követésében.	71
Minden lehetőséget meg kell ragadnom.	68
Elégedett vagyok az életemmel.	64
Elkerülöm a vitákat, konfliktusokat.	59
A figyelmem gyakran elkalandozik órán.	56
Türelmes vagyok.	54
Általában rendet tartok a holmijaim között.	51
Gyakran idegeskedem.	48
Gátlásos vagyok.	39
Sokszor magányosnak érzem magam.	32
Néha úgy érzem, senkinek sincs rám szüksége.	31
Gyakran fog el félelemérzés.	30
Általában rosszul alszom.	26
Kerülöm a társaságot.	16

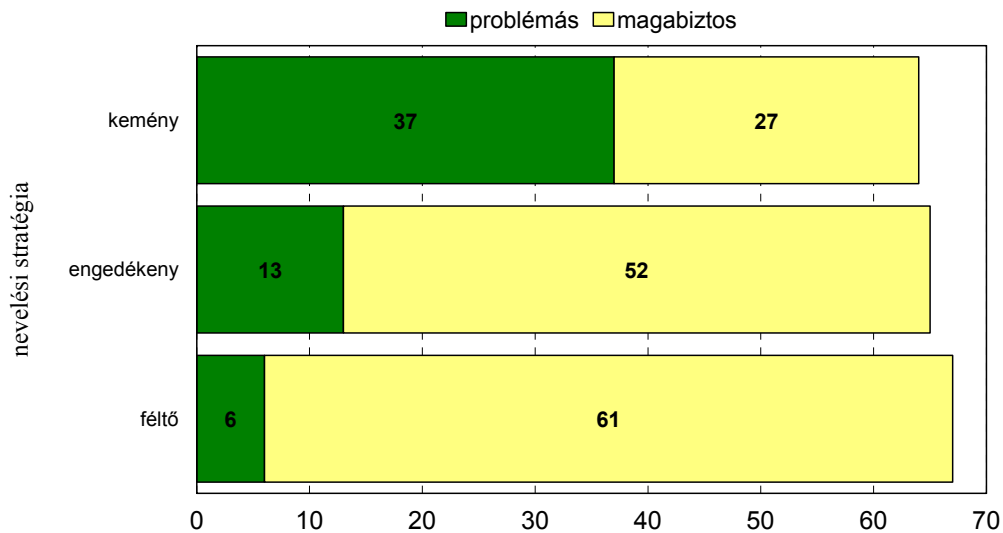
A szülői magatartásmintákhoz hasonlóan klaszteranalízis segítségével pszichés mintázatok állapíthatók meg. A számítógép három tanulói csoportot különített el, amelyből igazán kettő lesz érdekes számunkra (a harmadik igazából a főatlagnak megfelelő diákokból áll). Az első ebből azok csoportja akik komoly pszichés gondokkal küszködnek, gyakran elkalandozik a figyelmük, nem határozottak, sem pedig kitartóak, rosszul alszanak, gyakran félnek vagy idegeskednek, az átlagosnál többször érzik a feleslegesség és a magány érzését. Ezzel együtt nem visszahúzódoak, hanem inkább türelmetlenek, és az átlagosnál többször kerülnek konfliktushelyzetbe, amelyet nem igyekeznek elkerülni. A körükben többségben vannak a rossz tanulók (ami alighanem ennek a magatartásnak az eredménye), a szakmai képzésben részt vevő, érettségizett apák gyermekei, a pestiek és a lányok. Bár ők a diákok mindössze 15 százalékát teszik ki, a probléma mindenképpen figyelemreméltó.

A másik érdekes csoport, amely a diákok 51 (!) százalékából áll, éppen ennek ellenkezője. Ők rendkívül magabiztosak, egyáltalán nem jellemzőek rájuk a pszichés problémák, a gátlásosság és az idegesség, kifejezetten társasági emberek és igen elégedettek az életükkel. Körükben az átlagosnál nagyobb arányban találhatunk jó és jeles tanulókat, diplomás apák gyermekeit és fiúkat. Emellett ez a magatartás valamivel jellemzőbb az általános iskolásokra is (itt nyilván a pszichés leterheltség alacsonyabb foka miatt).

Igen érdekes eredményeket kapunk, ha a pszichés mintázatot a szülői nevelési stratégiával vetjük össze. Ebből kiderül, hogy pszichés gondokat leginkább a keményen fogott

diákoknál találunk, míg a magabiztosak legvalószínűbben a féltő szülők gyermekei közül kerülnek ki.

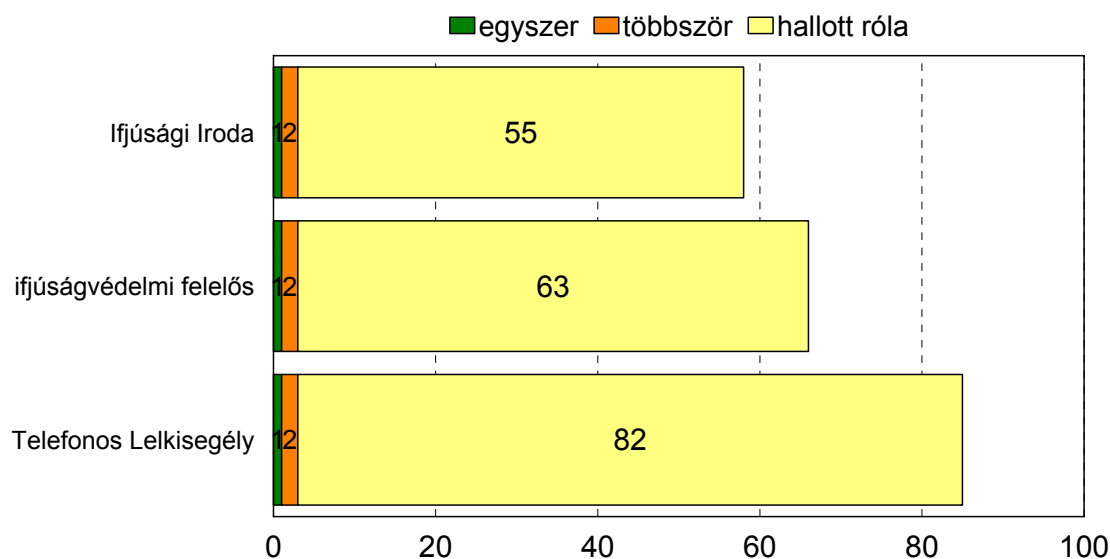
A szülői nevelési stratégia és a pszichés mintázat összefüggése

A tanulók problémáikkal több segítő intézményhez is fordulhatnak a kerületben. Ennek ellenére igen alacsony (3 százalék) azok aránya, akik igénybe veszik az intézményes segítő hálózat szolgáltatásait. Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy mivel a vizsgált korosztály lélekszáma több ezer fő, a néhány százalékos említési arány is több száz tanulót jelent a kerületben.

A diákok az egyes intézményeket lényegében egyforma arányban keresik fel, az intézmények közti különbség elsősorban az ismertségükben rejlik, a legtöbb tanuló által ismert intézmény az Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda.

Az alábbi intézményekhez fordultál már valamilyen problémával ?

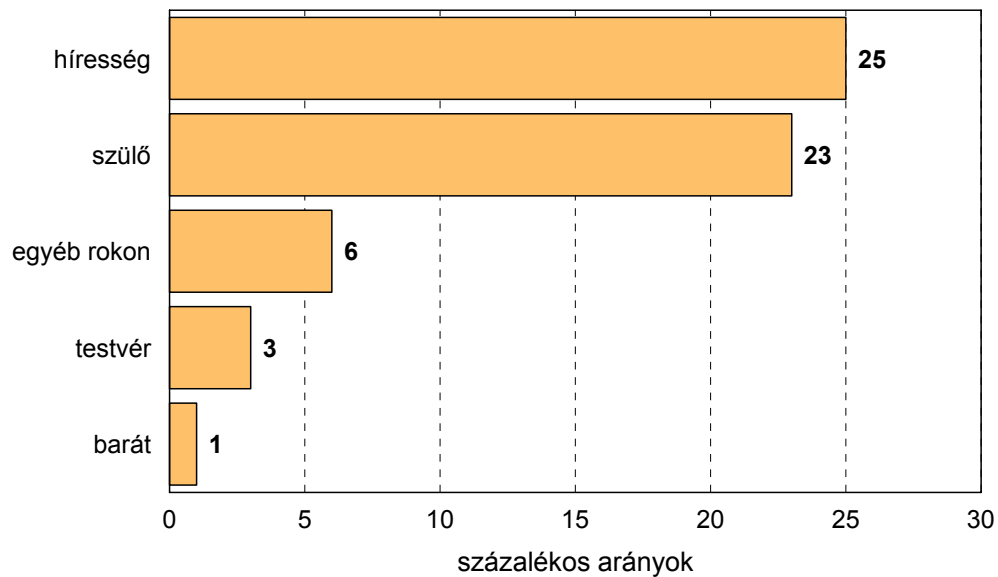

A fejlődő gyermekben, fiatalokban aktívan él a hasonulás és a valahova tartozás vágya, a saját személyiségének kibontakoztatásának igényével együtt. Az, hogy kihez szeretnének hasonulni felnőtt korukban, fontos információval szolgál értékrendjükéről, különösen akkor, ha ismerjük azokat a tulajdonságokat, amelyek miatt valakit példaképül választanak.

A XII. kerületi tanulók többségének, 58 százalékának nincs határozott példaképe. Akinek van, többségében felnőtt korában valamilyen ismert személyiségre szeretne hasonlítani, és közel ennyien a családi mintát követve a szülőket jelölték meg. Ennél kevesebben szeretnének hasonlítani valamilyen más családtagjukhoz, rokonukhoz (nagybácsi, nagynéni, nagyszülő, idősebb testvér), és a rangsor végére szorultak a barátok, mint példaképek.

A fent említett hírességek között általában a szórakoztatóiparból (énekesek, színészek, zenészek) vagy a sportból ismert személyeket találhatunk (labdarúgók, autóversenyzők, teniszezők). Az azonban elgondolkodtató, hogy van akinek Adolf Hitler a példaképe, illetve az, hogy egynél több említést mindössze Che Guevara, Britney Spears, Bill Gates és Galambos Lajos (alias Lagzi Lajcsi) kapott.

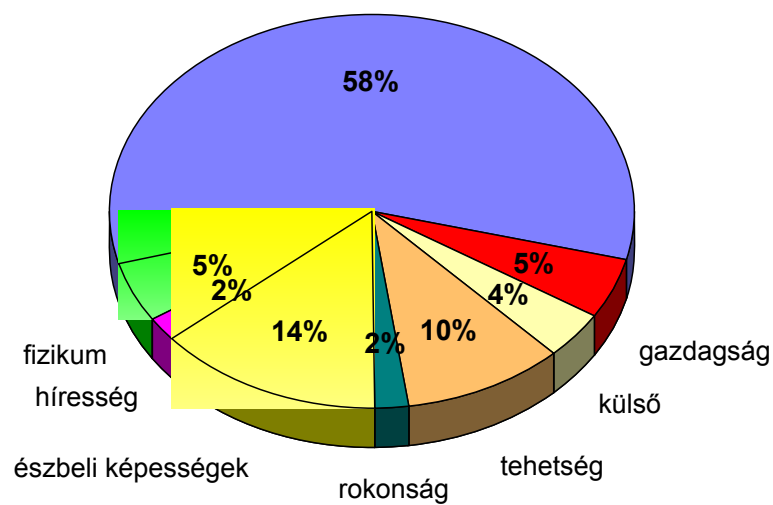
Kihez szeretnél felnőtt korodban hasonlítani?

Azt is megkérdeztük a tanulóktól, hogy melyik tulajdonsága miatt választotta azt, akihez hasonlítani szeretne. A legtöbbeket a példakép valamely pozitív belső tulajdonsága (pl. jószívűség), illetve észbeli képessége motiválta.

Motiváló tulajdonságok a példakép választásánál

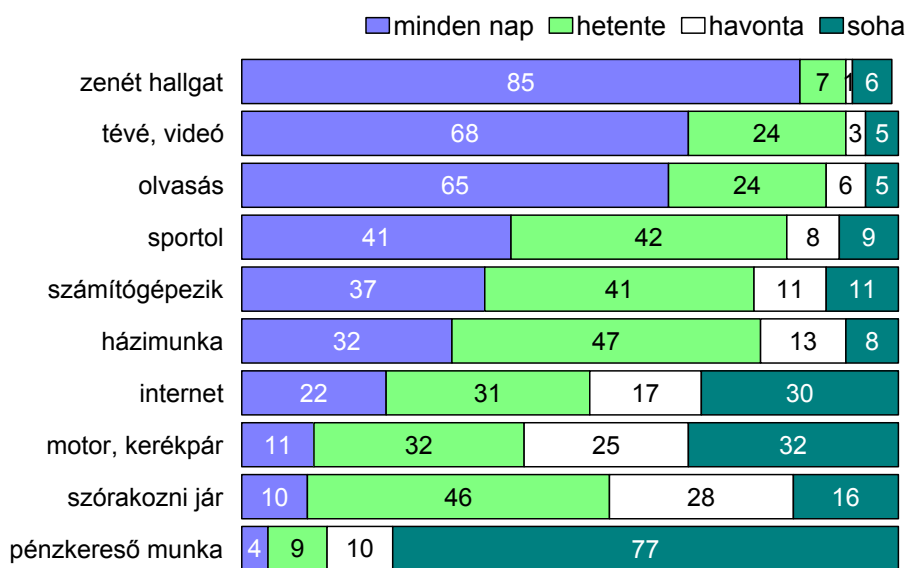
belső tulajdonság

5. SZABADIDŐ

A fiatalok életében meghatározó jelentősége van annak, hogy a szabadidejüket milyen módon töltik, mire van egyáltalán lehetőségük. A kérdőíves felmérésben a fiataloknak tíz szabadidős tevékenységet kellett értékelniük, hogy melyiket milyen gyakran végzik.

Mit csinálsz szabadidődben?

A fiatalok szabadidős tevékenysége valamivel enyhébben ugyan, de éppen úgy a passzív időtöltések felé tolódik el, mint a felnőttek esetében. Az első két helyen szereplő tevékenység nem okoz meglepetést. A zenehallgatás inkább már egyfajta háttértevékenységgé vált, vagyis más szabadidős elfoglaltságok kiegészítője lehet. A tévé és a videó a legkönnyebben elérhető szabadidős tevékenység, és a legkényelmesebb is. Ez egyébként nem a fiatalok sajátossága. Valamennyire meglepő az olvasás helye, és nem is annyira az, hogy csupán a harmadik leggyakoribb tevékenység, hanem, hogy a mai korban egyáltalán még ennyire gyakori. Ez a felnőttekre már egyáltalán nem jellemző, bár a diákok egy része valószínűleg nem választotta el az iskolai kötelező olvasmányok elolvasását és a valóban szabadidős olvasást (különösen az általános iskolákban).

A sport és a számítógép egymáshoz hasonló aránya azt takarja, hogy egyeseknél az egyik, másoknál a másik kerül elő nagy gyakorisággal. Az mindenképpen hasznos, hogy a

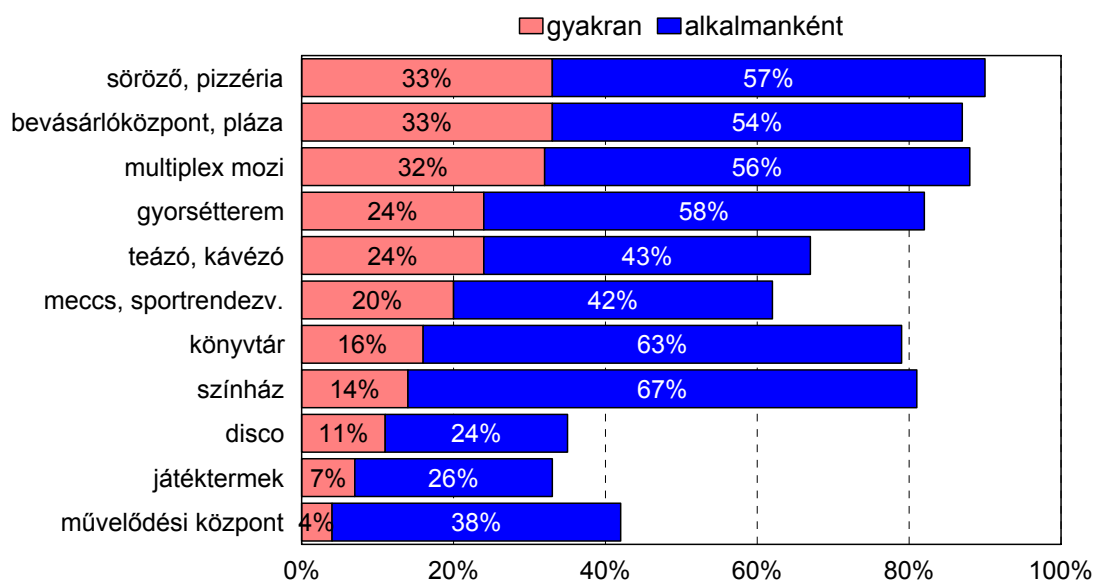
diákok négyötöde legalább heti rendszerességgel sportol (bár ebben minden bizonnyal benne van az iskolai tornaóra is – ld. korábbi, a sportra vonatkozó kérdés), és önmagában az sem gond, hogy viszonylag sokan ülnek a számítógép előtt. A könyvet sokak szerint felváltó számítógépet napi rendszerességgel 37, hetente további 41 százalékuk használja, s ez egyáltalán nem alacsony, hiszen azt jelenti, hogy közel kétharmaduk rendszeresen hozzájut a géphez. A mélyebb elemzés kimutatta, hogy a virtuális valóság igen gyors előretörése csak részben a történik hagyományos formák rovására. Ráadásul ettől nem lehet elválasztani az internetet sem, amely mindössze a diákok egyharmadát nem érinti.

A házimunka magas - heti - említése azt mutatja, hogy a családok többségében van belső munkamegosztás, legalábbis a fiatalok így látják. Ez természetesen nem klasszikus szabadidős tevékenység, hiszen a többség kötelezőként éli meg. Némileg meglepő viszont a szórakozni járás viszonylag alacsony említési aránya. A fiatalok által említett pénzkereső munkát nézve el lehet gondolkodni azon, hogy ez bizonyos értelemben negatív (ha más tevékenység helyett, kényszerből kell dolgozni), bizonyos értelemben viszont pozitív lehet (ha a szocializáció folyamatába megfelelően épül be).

A szabadidő eltöltésének milyensége mellett rákérdeztünk arra is, hogy ez mely intézményeket, programokat érint. Itt a leggyakrabban említett helyszínek, intézmények, helye nem meglepő. A fiatalok által leggyakrabban látogatott intézmények a kerület sörözői, pizzériái, a plázák, bevásárlóközpontok és természetesen a multiplex mozik. Gyorséttermekben (melyek nemcsak étkezési, hanem találkozási célokat is szolgálnak) minden negyedik kerületi diák kifejezetten gyakran megfordul.

Viszonylag sokan említették a könyvtárat is, igaz inkább az alkalmi helyek közt, bár itt azért figyelembe kell venni, hogy az iskolai kötelezettségekkel kapcsolatban is gyakran kell könyvtárba járni, ami nem feltétlenül szabadidős tevékenység a fiatalok szemében. Az igazi veszteség ebben az átalakuló szabadidős struktúrában a hagyományos helyszínek, a színházak és elsősorban a művelődési házak.

Látogatod az alábbi intézményeket, programokat?

Iskolatípus szerint is jelentősen eltér a szabadidő eltöltésének helyszíne. Az alábbi táblázatból kiolvasható, hogy az általános iskolások a náluk idősebbeknél jóval magasabb arányban járnak bevásárlóközpontokba, plázákba, illetve az itt található multiplex mozikba, és meglepő, de leginkább ők látogatják a játéktermet is. Ez mindenképpen elgondolkodtató jelenség. Emellett érthető, hogy a középiskolás korosztály többet jár diszkóba, sörözőkbe, pizzériákba, és a gyorséttermekbe, bár ez utóbbiak inkább a szakmai képzésben résztvevők körében népszerűek (meg ismét az általános iskolások körében).

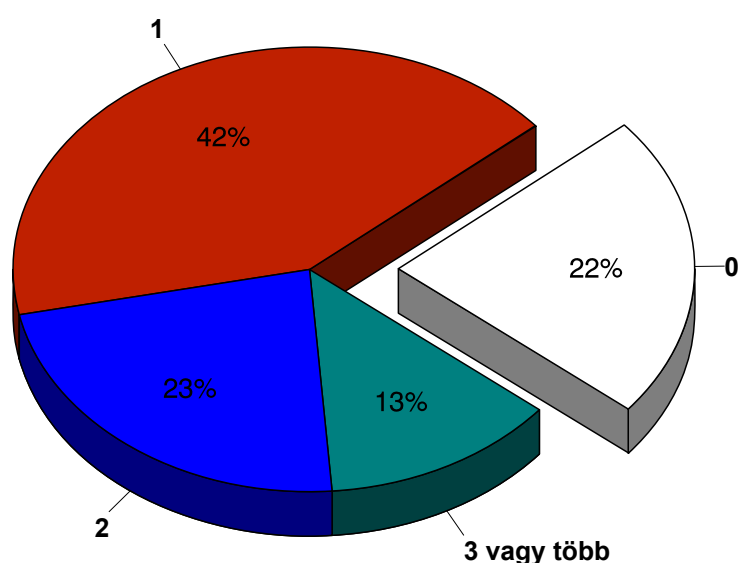
Az egyes intézményeket gyakran látogatók aránya az iskolatípus szerint

	általános iskolások	gimnazisták	szakmai képzésben lévők
bevásárlóközpontok, plázák	46	27	30
multiplex mozi	35	31	33
sörözők, pizzériák	27	37	37
gyorséttermek	26	22	28
meccsek, sportrendezvények	22	20	17
könyvtár	15	16	18
teázók, kávézók	15	29	28
színház	12	14	16
játéktermek	9	6	2
disco	6	13	16
művelődési központ	3	5	7

említési százalék

Rákérdeztünk arra is, hogy egy átlagos héten a fiatalok hány alkalommal mennek el otthonról szórakozni. Itt 22 százalékuk említette, hogy soha, a többség (42 százalék) heti egy estét tölt házon kívül. A teljes minta átlaga 1,4 nap hetente, de ez természetesen nem egyenlően oszlik meg az egyes alcsoportok között. Az átlagnál többször mennek el otthonról esténként a gyengébb tanulók, a fiúk, a szakmai képzésben résztvevők, érthetően az engedékeny szülők gyermekei és a magukat magabiztosnak vélő fiatalok.

Az otthonon kívüli szórakozás heti gyakorisága

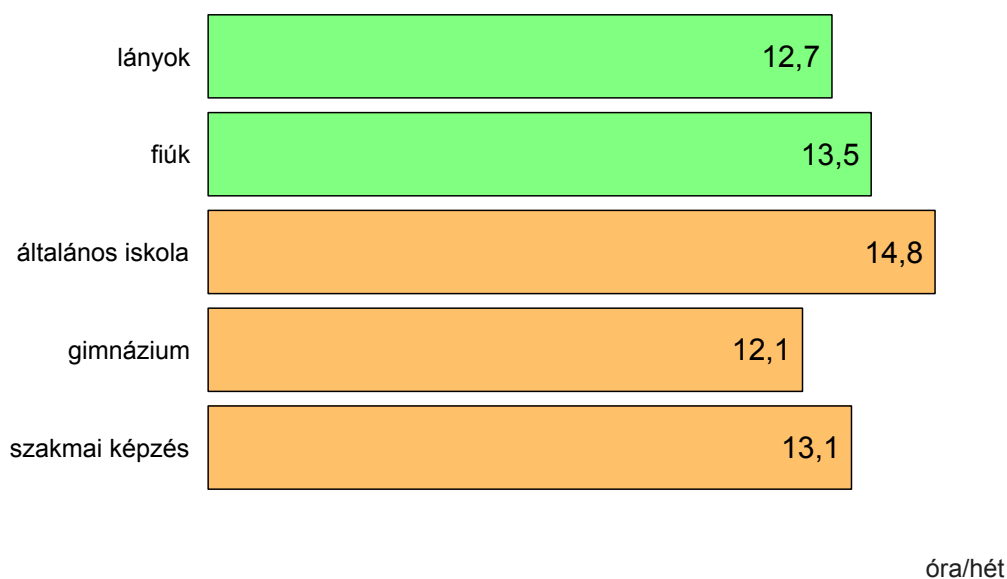

Arra is rákérdeztünk, hogy a szórakozás vajon a XII. kerületben zajlik, vagy esetleg más kerületben, vagy településen. Itt a tanulók 44 százalékuk említette a XII. kerületet, 46 százalék más kerületet és egytizedük a környező települések valamelyikét (Érd, Páty, Törökbálint, Budakeszi), vagy távolabbi városokat (Tatabánya, Gödöllő, Vác, Vecsés, Visegrád). A leggyakrabban említett egyéb kerületek a XII. mellett a szórakozás szempontjából a következők voltak: XI., II., I. és V. kerület.

6. MÉDIAFOGYASZTÁS

Korábban utaltunk rá, hogy a fiatalok szabadidős tevékenysége az utóbbi évtizedben a passzív időtöltések felé tolódott el. A tévé, a videó, a számítógép és az utóbbi években az internet az egyik legkönnyebben elérhető, legkényelmesebb szabadidős tevékenység, s a diákok az egyik legnagyobb elektronikus médiafogyasztók. A XII. kerületi tanulók egy átlagos hétköznap 103 percet töltenek a tévé előtt, ez hétfőtől péntekig 8.6 órát jelent. Egy átlagos hétvégi napon 146 percet, majdnem két és fél órát töltenek a képernyő előtt. Ha mindent összeadunk egy átlagos tanuló egy héten átlag 13 órát, azaz a hét 168 órájának 7,7 százalékát tölti tévénézéssel. Mindössze a tanulók 2 százaléka nyilatkozott úgy, hogy teljesen tévémentes családban él.

Tévénézésre fordított átlagos idő hetente

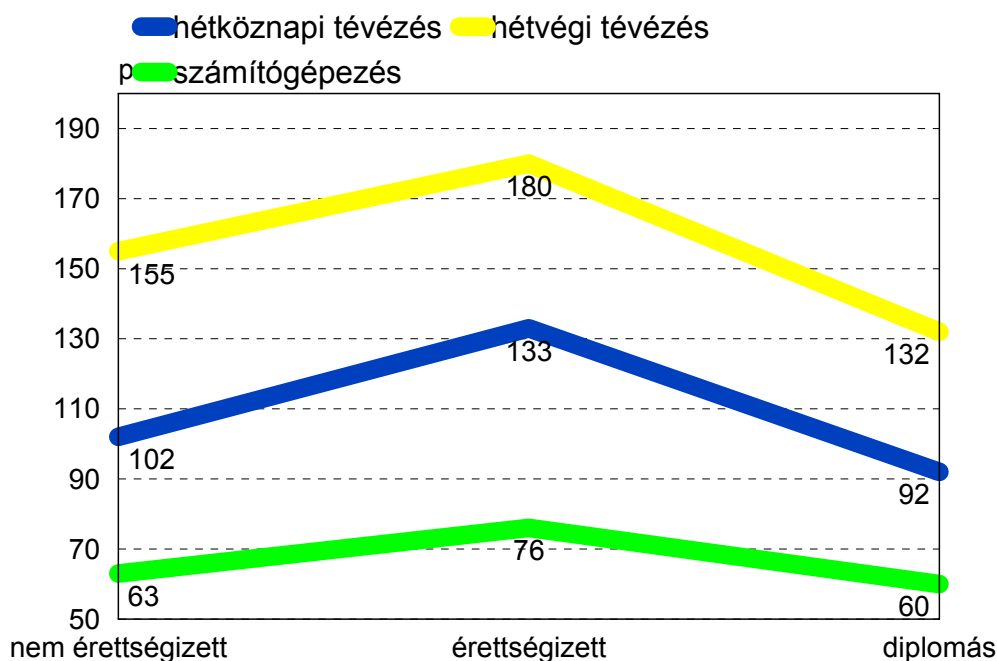
A tévénézési szokásokat befolyásolják az egyes társadalmi/demográfiai jellemzők. A fiúk, az általános iskolások, a közepes tanulók, az érettségizett apák gyermekei és a pesti kerületekből átjáró diákok az átlagosnál többet ülnek a tévéképernyő előtt. Emellett külön érdekesség, hogy a féltő szülői stratégia is nagyobb arányú tévénézéshez vezet, ami logikus valahol, hiszen sok más szórakozási lehetőségtől el vannak zárva ezek a diákok. Nagyobb arányú tévénézés jellemzi a pszichés problémákkal küszködőket is, ők a képernyő elé menekülnek a valóságtól.

A tévéképernyők mellett a számítógép is egyre inkább meghatározó elemmé válik a fiatalok szabadidő-eltöltési szokásaiban és információ szerzési stratégiájukban. A kérdőívben

megkérdeztük, hogy az iskolán kívüli szabadidejükben a diákok naponta mennyi időt ülnek a számítógép előtt (nem számítva tehát az iskolai kötelező használatot). Itt már 18 százalék volt azok aránya, akik semennyi időt nem töltenek a számítógép képernyője előtt iskolán kívül, a többiek viszont napi 63 percet ülnek a gép előtt. Hozzá kell venni, hogy a diákok 42 százaléknak otthonában van saját vagy testvérével közösen használt számítógép, van tehát egy viszonylag széles, 40 százalékos réteg, akiknek ugyan otthon nincs gépe, de máshol talál (átlagban napi ötven perces) számítógépezési lehetőséget valahol. Akinek egyébként van saját számítógépe, az napi másfél órát is eltölt mellette.

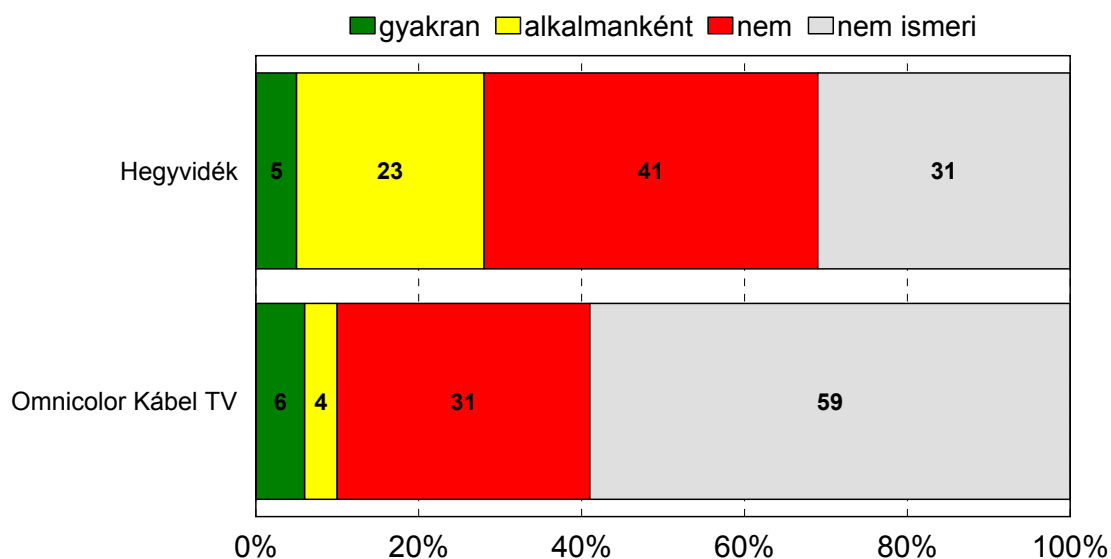
A számítógép egyelőre inkább fiús elfoglaltság, a lányok feleannyi időt töltenek előtte. Intenzívebb fogyasztás jellemzi emellett a szakmai képzésben résztvevőket, a vidékről bejárókat, és a gyenge tanulmányi eredményű diákokat. A szülő iskolai végzettsége meglehetősen nagy eltéréseket okoz a képernyő bármelyik típusának „fogyasztásában”, így ezt egy külön ábrán is bemutatjuk. Jól látható, hogy mind a hétköznapi, mind pedig a hétvégi tévénézés elsősorban az érettségizett apák gyermekeire jellemző. Hasonló a helyzet a számítógép-használattal is, bár itt az eltérések nem olyan nagyok.

A képernyők előtt töltött idő az apa végzettsége mentén

A kerületben tanuló diákokat két médiumról, a Hegyvidék című önkormányzati lapról és az Omnicolor Kábeltévéről is megkérdeztük. Előbbit a diákok közel egyharmada olvassa, míg utóbbit mindössze egytizedük nézi, igaz ennek az ismertsége is jóval alacsonyabb.

A középiskolás fiatalok tájékozódási szokásai

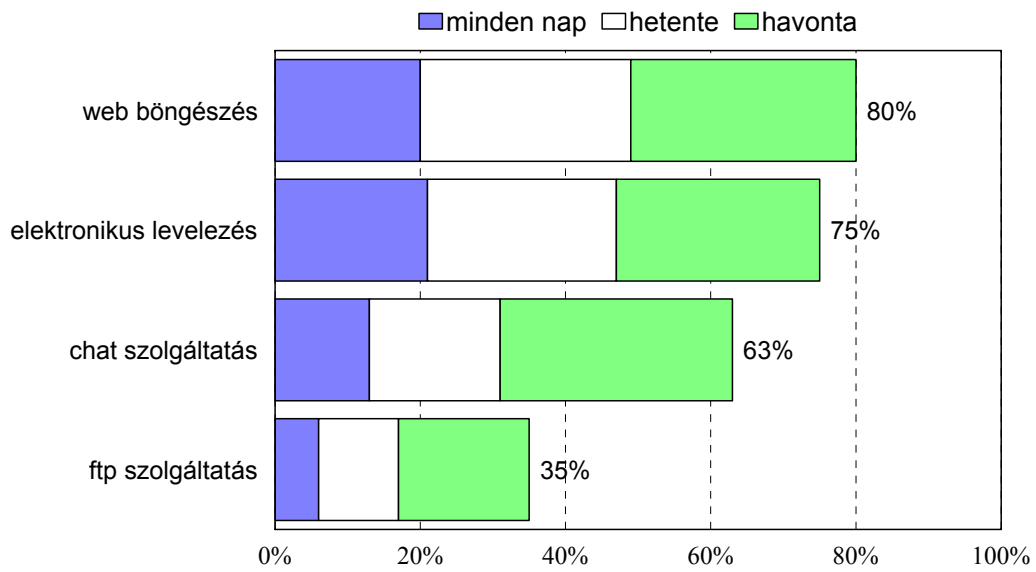
A médiafogyasztási szokások vizsgálatakor kiemelt figyelmet szenteltünk az internetnek, az internet adta lehetőségek használatának. Egyenlőre nem jellemző, hogy az internet a tanulók napi használati eszköze lenne, bár már közel egyötödük internetezik napi rendszerességgel. A leggyakrabban végzett tevékenység az e-maillal történő levelezés, illetve a böngészés, de az internetes chat is naponta jellemző a diákok 13 százalékára. Az ftp szolgáltatás használati aránya a legalacsonyabb, de ez nem meglepő, itt már a médiumban igazán jártasak jönnek számításba.

Mindent összevetve rendszeres internet használónak² a diákok 60 százaléka minősíthető. A rendszeres internet használók elsősorban a fiúk, a diplomás családok gyermekei és a szakmai képzésben résztvevő középiskolások között találhatók meg az átlagnál magasabb arányban.

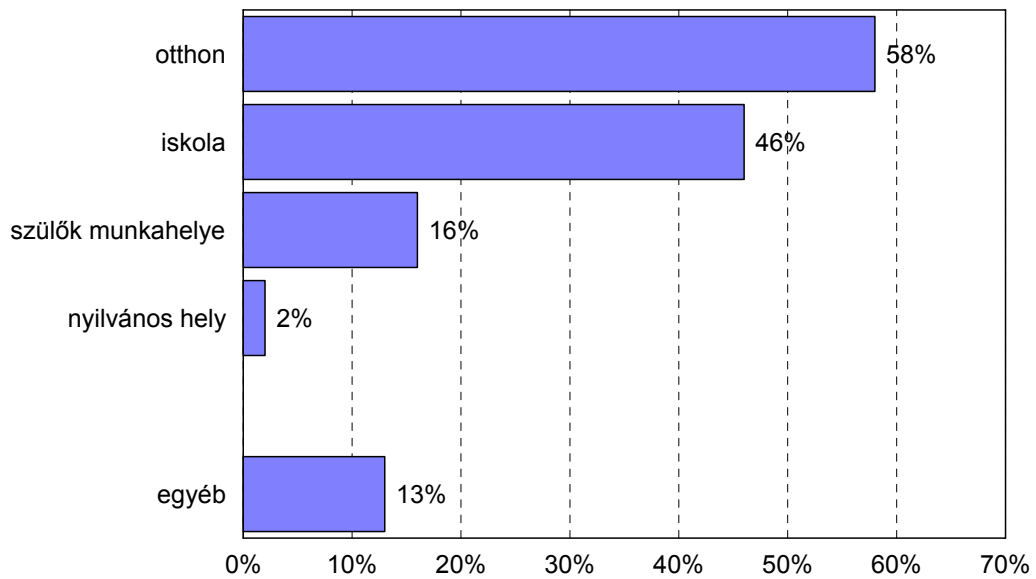
A diákok többsége – más településektől eltérően – otthonról (is) internetezik, de elég magas az iskolából rácsatlakozók aránya is. A többi lehetőség (szülők munkahelye, nyilvános helyek) nem annyira kihasználtak, bár nem is biztos, hogy szükség van rájuk, ha a diákok máshol, könnyebb helyen is hozzáférhetnek a világhálózathoz (az „egyéb” lehetőség valószínűleg a barátok otthoni gépét jelenti).

²Azt minősítettük rendszeres internet használónak, aki legalább heti rendszerességgel használja az internet valamely szolgáltatását.

Internet használat gyakorisága

Internet használat helyszíne

7. IFJÚSÁGI KÖZÉLET

Az ifjúsági közélettel, közéleti aktivitással kapcsolatos kérdésblokkban először az iskola világával, belső jogszabályaival kapcsolatban tettünk fel kérdéseket. A legfontosabb szabályzó dokumentum, a házirend ismertsége nem kimagasló, a tanulók 20 százaléka gondolja úgy, hogy teljesen ismeri, további 59 százalékuk csak “inkább igen” választ adott.

Az iskolai házirend betartásával kapcsolatban érdekes kettősség figyelhető meg, a diákok saját véleménye szerint ők maguk lényegében inkább nem tartják be a házirendet, ennek indexe csak 43 pont százfokú skálán, ami az ötven pontos határ alatt van. Ugyanakkor valamivel pozitívabban nyilatkoztak a házirend betartásával kapcsolatban a tanárokról, akik a rájuk vonatkozó részeket inkább betartják, mint a diákok (49 pont).

	teljesen (%)	inkább igen (%)	inkább nem (%)	egyáltalán nem (%)	pontszám száz skálán
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy zavarják a tanóra menetét?	26	48	20	6	65
Mennyire ismered az iskolai házirendet?	20	59	18	3	65
Mennyire tartják be a házirendet a tanárok	6	47	34	13	49
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy igazolatlanul hiányoznak?	7	32	46	15	44
Mennyire tartják be a házirendet a diákok?	3	31	55	10	43
Mennyire jellemző, hogy túltartják az órákat?	16	34	42	8	52
Jellemző, hogy a diákot megalázó helyzetbe hozzák?	7	22	43	8	36
Jellemző, hogy a tanár elolvassa a diák levelét?	3	7	29	61	18

A házirend mellett rákérdeztünk két tipikus iskolai fegyelmi problémára is, az igazolatlan hiányzásra és a tanórák menetének zavarására (pl. beszélgetéssel, levelezéssel). E kettő közül inkább az utóbbi magatartási gond jellemző az iskolák tanulóira. Levelezéssel, beszélgetéssel a megkérdezettek 74 százaléka szerint osztálytársaik zavarják a tanítás menetét. Az igazolatlan hiányzással kapcsolatos kérdésre is igen választ adott 39 százalékuk, míg közel kétharmaduk nem így vélekedett. Az igazolatlan hiányzás indexértéke az ötven

pontos határ körül van (44 pont a százfokú skálán), ebben különösen a fiúk, a szakmai képzésben résztvevők járók és a gyengébb tanulmányi átlaggal rendelkező tanulók “jeleskednek”.

Az iskola fegyelmi életére vonatkoznak a diákok sérelmei is. A diákjogok deklarálása óta egyre kevesebb helyen fordul elő, hogy a pedagógusok megsértik a tanulók jogait. Mi három tipikus diáksérelmet soroltunk fel (óratúltartás, megalázó helyzet, levéltitok megsértése) és megkérdeztük, hogy mennyire jellemzőek ezek az iskolára. Mint a fenti táblázatból is látszik, ezek a sérelmek bár általában nem jellemzőek a vizsgált iskolákra, a tanulók egy része beszámolt alkalmankénti előfordulásukról. Különösen igaz ez az órák túltartására, amely inkább jellemző az iskolákra, mint sem, és a megalázó helyzetek is előfordulnak a diákok egyharmada szerint. Az egyes diákjogi problémák, kérdések súlyosságát előfordulásuk gyakorisága szerint - a tanulói vélemények alapján - érdemes megnézni a különböző iskolatípusokban.

Az egyes diákjogi problémák súlyossága

	<i>általános iskola</i>	<i>gimnázium</i>	<i>szakmai képzés</i>
iskolai házirend ismertsége	66	65	63
házirend betartása a diákok részéről	40	45	42
házirend betartása a tanárok részéről	51	48	47
igazolatlanul hiányozás	33	48	58
diákok zavarják a tanóra menetét	70	63	60
levéltitok megsértése	23	14	19
diák megalázása	38	34	40
tanórák túltartása	53	52	49

pontszám százfokú skálán

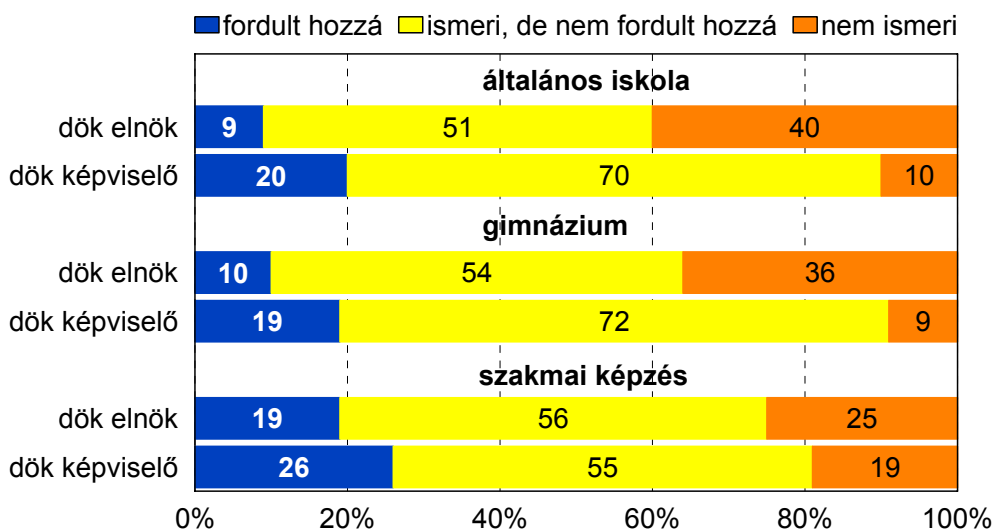
A táblázatból kiolvasható, hogy csak kevés esetben van jelentős eltérés az egyes iskolatípusok között. Az igazolatlan hiányzás nem meglepő módon jellemzőbb a középiskolákra, különösen a szakmai képzésben résztvevőkre. A diákok óramegzavarása ugyanakkor az általános iskolások sajátossága – vagy ők ezt még jobban észreveszik. Ugyancsak ők számoltak be arról nagyobb arányban, hogy a tanár elveszi a diákok levelét és elolvassa.

A középiskolásoknak érdekeik védelmére, képviseltük ellátásra jogosultak önkormányzó testületet létrehozni. A diákképviselőket az osztályközösségek választás útján delegálják az iskolai diákönkormányzatba, melynek működési kereteit, anyagi és technikai

feltételeit törvény garantálja. Az iskolai diákönkormányzatok - az egyesülési jog és a közoktatási törvény passzusai alapján - jogosultak szövetségre, közös szervezetbe tömörülni is.

Az iskolai diákönkormányzat elnökét, vezetőjét a tanulók közel kétharmada, 63 százaléka ismeri, de túlnyomó többségük még soha nem kereste meg jogsérelmével. Olyan fiatal, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve talál, mindössze a tanulók 10 százaléka kereste meg az iskolai diákönkormányzat vezetőjét. Erre csak részben szolgál magyarázatul, hogy a diákönkormányzat képviseleti rendszerében a hierarchia legalsó fokán az osztályképviselek állnak, ők vannak napi kapcsolatban a diákokkal, ezért a tanulóknak problémáikkal, javaslataikkal első körben hozzájuk kellene fordulniuk. Ha megnézzük a tanulók ilyen irányú szándékait, hasonlóan alacsony arányt találunk, mindössze a fiatalok 20 százaléka mondta, hogy felkereste már valamilyen problémával a diákönkormányzati képviselőjét. Ez az átlag azonban elfedi azt a tényt, hogy a lányok, a képzetesebb szülők gyermekei, a gimnazisták aktívabban használják az érdekérvényesítés csatornáját.

A diákönkormányzati csatorna használata az iskolatípusok dimenziójában

A diákönkormányzat elnökéhez fordulás és az osztályképviseelő felkeresése nem független egymástól. Ez azt jelenti, hogy aki felkeresi a diákönkormányzat elnökét, az nem zárkózik el az alacsonyabb szintű fórum használatától sem. Számszerűsítve ez azt jelenti,

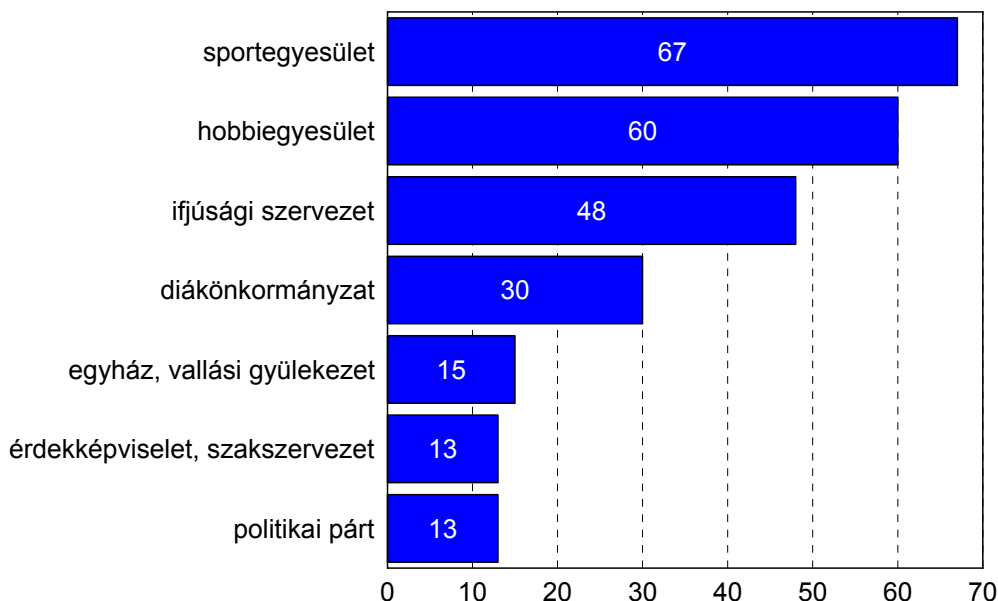
hogy a tanulók 6 százaléka fordult már mindkét helyre, további 14 százalék csak az osztályképviselőt kereste fel, s teljesen passzívnak 76 százalékuk tekinthető.

		<i>Diákönkormányzat elnökét</i>	
		<i>felkereste</i>	<i>nem kereste fel</i>
<i>osztály- képviselőt</i>	<i>felkereste</i>	6 %	14 %
	<i>nem kereste fel</i>	4 %	76 %

A fiatalok közéleti szerepvállalását is tanulmányoztuk, arról faggattuk őket, hogy tagjai-e valamilyen civil szervezetnek, egyháznak vagy politikai pártnak. A megkérdezett középiskolások 27 százaléka tagja valamilyen szervezetnek, egyesületnek, ami összevetve az országos adatokkal átlagosnak tekinthető. Ezek a szervezetek elsősorban a legkülönbébb sportegyesületek, illetve emellett hobbi-jellegű szervezetek (modellezők, néptánc, éremgyűjtők), de két dök-tag is bekerült a mintába.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a fiatalok vajon lennének-e tagjai bizonyos szervezeteknek. Legkevesebben valamely politikai pártnak illetve szakszervezetnek, érdekképviselőnek lennének tagjai, ezt a fiatalok mindössze 13 százaléka állította. Ennél valamivel többen, de még mindig a markáns kisebbség lenne valamely egyház tagjai. Más kutatásokhoz hasonlóan legtöbben a leglazább szerveződési típusokat, a ifjúsági szervezeteket vagy sportegyesületeket választották, ezeknek a fiatalok kétharmada lenne tagja, ami azonban éles ellentétben áll a tényleges tagságot firtató kérdésre kapott eredményekkel.

Elképzelhető tagság társadalmi szervezetekben

A fiatalok közéleti aktivitásának vizsgálata során felsoroltunk 10 különböző mozgalmat és megkértük a diákokat, mondják meg, részt vennének-e valamelyikben. Mint az alábbi táblázatból látható, a legtöbb jelentkezőre a kerületből a környezetvédelmi mozgalom, az állatkísérletek elleni küzdelem, és az AIDS elleni harc számíthat, míg a homoszexuálisok jogaiért való küzdelem egyáltalán nem népszerű a diákok körében, de a többség elutasítja a diákjogi (!), a férfi-női egyenjogúsági, és a kötelező sorkatonai szolgálat elleni mozgalomban való részvételt is. A legtöbb bizonytalan a szegénység elleni harc kapcsán volt.

Az alábbiak közül melyik mozgalom munkájában vennél részt?

	igen	nem	nem tudom
környezetvédelmi mozgalom	59	28	13
mozgalom az állatkísérletek betiltására	55	33	12
AIDS elleni küzdelem	52	33	15
mozgalom a világbékéért	50	32	18
szegénység elleni mozgalom	46	35	19
idegengyűlölet elleni mozgalom	44	43	13
diákjogi mozgalom	35	48	17
mozgalom a kötelező sorkatonai szolgálat ellen	35	47	17
férfi és női egyenjogúság mozgalma	29	56	15
mozgalom a homoszexuálisok jogaiért	7	82	11

százalékos megoszlások

8. A FIATALOK KERÜLETHEZ VALÓ VISZONYA

A vizsgált korosztály viszonyát a kerülethez először azzal a kérdéssorral próbáltuk meghatározni, amelyben azt tudakoltuk tőlük, hogy mire büszkék és mit szégyellnek a kerületben.

A megkérdezettek 93 százaléka nevezett meg olyan dolgot, amire büszke, de elég magas volt azok aránya is (81 százalék), akik szégyelltek valamit a kerületben³. A büszkeség tárgyai alapvetően a kerület egyedülálló természeti környezetére fókuszálnak, míg a diákok leginkább a hajléktalanokat az utcai koszt, szemetet és a rossz utakat szégyellik. Figyelemreméltó, hogy a környezeti tényezők mellett lényegében nincs semmi diákok tudatában, ami büszkeségre adna okot (mindössze a közbiztonság került elő pozitívumként). A szégyellnivalók között viszont a diákok sajátos (de nem irreális) társadalmi szemléletmódja is kiütközött, a sznobizmus, mint szégyellnivaló még egyetlen korábbi ifjúságkutatásban sem került elő. A két kérdés során keletkezett leggyakoribb válaszkategóriákat a következő táblázatban foglaltuk össze.

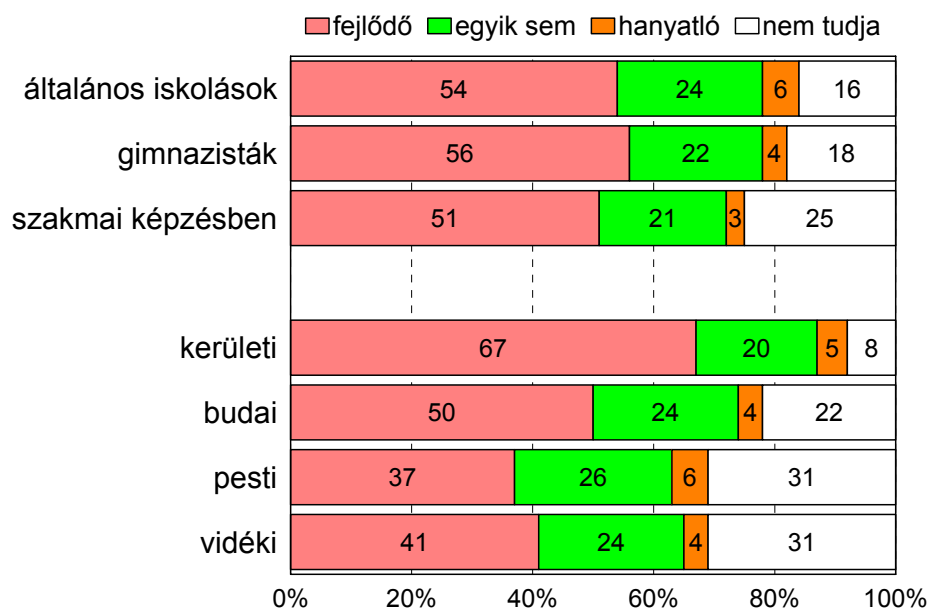
Amire büszkék		Amit szégyellnek	
	Említések száma		Említések száma
szép környezet	43	hajléktalanok	33
tisztaság	30	szemet	18
zöldterületek	29	rossz utak	13
jó levegő	29	kutyapiszok	11
csend	11	környezetszennyezés	11
erdők	11	bevásárlóközpont	8
közbiztonság	9	Moszkva tér	7
Normafa	8	a sok sznob	6
kulturáltság	8	tömegközlekedés	5
parkok	6	cigányok	5
Sashegy	6	sok politikus	5
kilátó	5	munkanélküliek	5
SEMMIRE	16	SEMMIRE	45

Mindezekkel együtt a megkérdezett fiatalok abszolút többsége, 54 százaléka inkább

³ Itt csak a kerületben lakó diákok véleményét kértük.

fejlődőnek látja a XII. kerületet, mint hanyatlónak, ez utóbbit csak 5 százalékuk állította. Egynegyedük sem fejlődőnek, sem hanyatlónak nem véli a városrészt, míg 18 százalék nem tudta ezt eldönteni. Ha ezt a kérdést az iskolatípus illetve a jelenlegi lakóhely dimenziójában vizsgáljuk, akkor árnyaltabb képet láthatunk. Jól látható, hogy a legpozitívabb képet a gimnazisták látják, míg a bizonytalanok aránya a szakmai képzésben résztvevők körében a legmagasabb. A helyiek meglehetősen magabiztosan állítják, hogy fejlődő a kerület, a többi budai kerületből idejáróknak már csak a fele, a vidékiek kétötöde, míg a pestiek alig több, mint egyharmada véli így, igaz körükben a bizonytalanok aránya is magasabb.

A XII. kerület fejlődő vagy hanyatló?

A megkérdezett diákok 80 százaléka szerint a kerületi lakosok szeretnek itt lakni, mindössze 5 százalékuk vélte ennek ellenkezőjét. Erre a kerületi diákok nagyobb arányban mondtak igent, míg a legszkeptikusabbak a környező településről átjárók voltak, de kritikusabban viszonyultak ehhez a kérdéshez a gyengébb tanulók is.

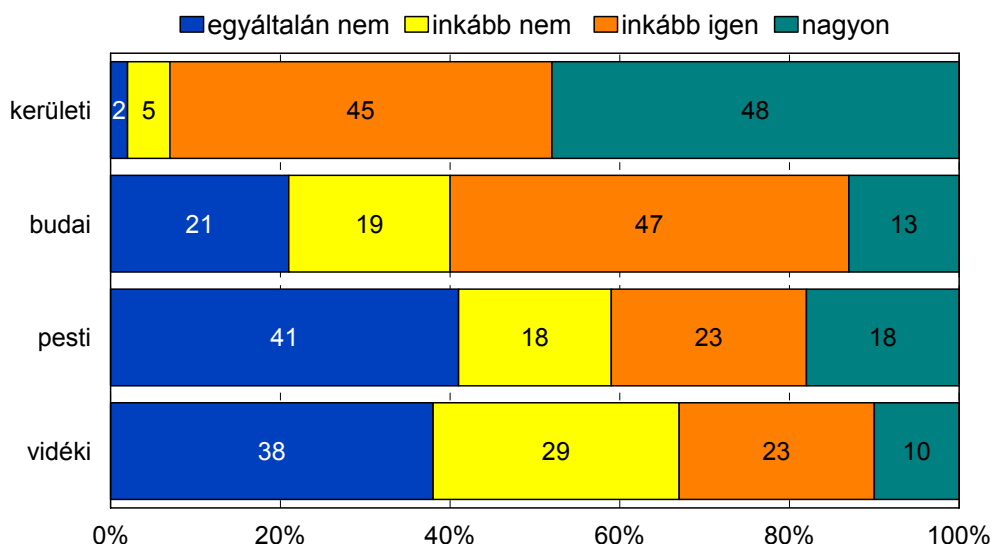
Ezt követően arra voltunk kíváncsiak, hogy a diákok mennyire kötődnek a helyhez, fokozatosan közelítve az országrész, a főváros és a kerület dimenziójában. Mindhárom dimenzió esetén igen nagyfokú egyetértés mutatkozott, a százfokú skálán 80 pont volt az országrész, 83 Budapest és 84 a kerület elfogadottsága, ami azt takarta, hogy legfeljebb a tanulók 5-7 százaléka nem szeret itt élni.

Mindezek fényében a tanulók megosztottak abban a kérdésben, hogy a jövőben szeretnének-e a XII. kerületben lakni, élni. A kijelentéssel való egyetértés mértéke százfokú

skálán 63 pont ami inkább támogatást jelent, de kisebb mértékű, mint ami a korábbi 80 pont körüli értékek kapcsán várható volt. A pontszám az alábbi százalékos megoszlást takarja: egyáltalán nem akar itt lakni a fiatalok 11 százaléka, inkább nem akar 10 százalékuk, inkább szeretne itt lakni 30 százalékuk, s 23 százaléknyi fiatal mindenáron ragaszkodik a kerülethez. A kerülethez jobban ragaszkodók között nagyobb arányban találunk általános iskolásokat (az életkor növekedésével valamelyest visszaesik az érték), diplomás apák gyermekeit és gyenge tanulókat. Ezek az arányok akkor is jelentősen módosulnak, ha a lakóhely szerint vizsgáljuk a kérdést.

A jelenleg is itt lakó fiatalok 93 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem nagyon kíván kerületet változtatni, itt élne a jövőben is - legalábbis egy ideig. A többi budai kerületből átjárók szemében is inkább vonzó a kerület (60 százalékuk élne itt szívesen), míg a pesti és vidéki tanulók többsége már nem költözne ide. Ennek eltérő okai vannak, a pestiek talán a Pest-Buda rivalizálásból és történelmi ellenszenvből vezetik le véleményüket, míg a vidékiek, tekintve, hogy többségében olyan településen élnek, ahol a vidék nyugalma a szolgáltatások magas színvonalával jár együtt, érthetően nem szívesen költöznének (vissza) a városba, még annak egyik leginkább zöldterületi részére sem.

Szeretnél a jövőben a kerületben lakni?

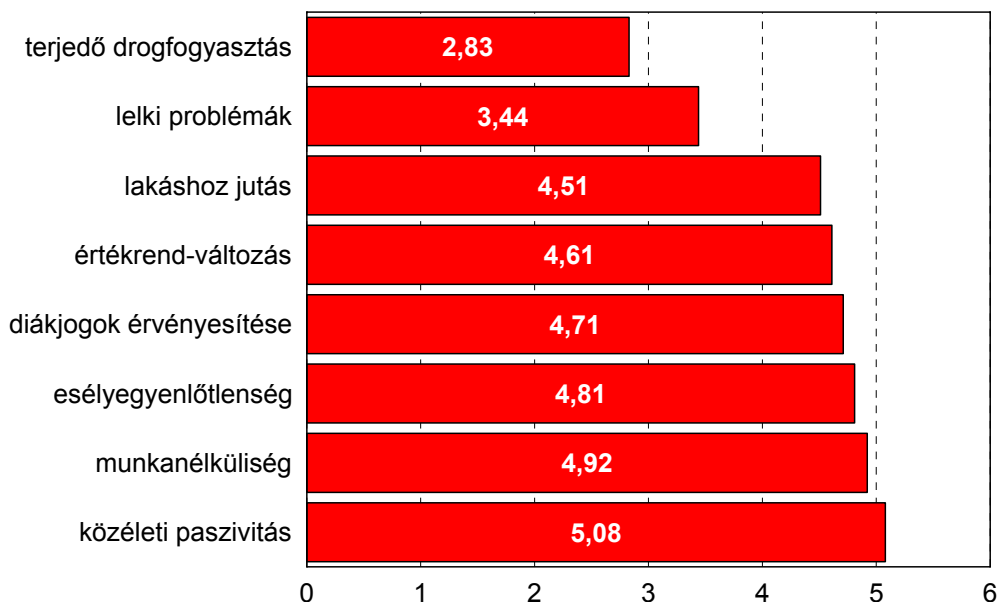
Megkérdeztük azt is, hogy ha lehetőségük lenne rá, melyik magyar településen élnének felnőtt korukban a fiatalok. Erre a fiatalok 42 százaléka említette a XII. kerületet, 44 százalékuk a főváros egyéb kerületeit (elsősorban a II. és XI. kerületet), 24 százalékuk pedig

más települést. Ezek a települések többségében a környező települések voltak, de több említést kapott a Balaton (konkrét településnév nélkül), Siófok, Pécs, Sopron és Szeged is.

A fiatalok településhez való viszonyát meghatározhatja a problémapercepciójuk is. Mi nyolc tipikus ifjúsági problémát soroltunk fel, és megkértük a fiatalokat arra, hogy rangsorolják őket fontosság szerinti sorrendben. Ebből kiderült, hogy a legnagyobb problémának a terjedő drogfogyasztást és a különböző pszichés problémákat látják (ami egybevág a korábban megállapítottakkal).

Az alábbi ábra a problémák fontossági sorrendjét jelenti, itt rangsorolás miatt az alacsonyabb érték utal a nagyobb fontosságra.

Az ifjúsági problémák rangsora

9. AZ Y-GENERÁCIÓ JÖVŐKÉPE

A tanulók iskolai tanulmányaik alatt folyamatosan tervezgetik jövőjüket, karrierjüket, konkrét és kevésbé konkrét lépéseket tesznek céljaik elérése érdekében. Köztudomású, hogy a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági és politikai változásai jelentősen átrendezték és egyben szegregálták az emberek értékhierarchiáját. Felmerült a tradicionális családi értékekhez való visszatérés gondolata éppen úgy, mint az ezzel élesen szembenálló piaci alapokon nyugvó, fogyasztáscentrikus attitűd. A szabadpiaci szemléletmód megjelenése eltérő típusú válaszreakciókat "provokált". .

Azok, akik társadalmi és kapcsolati tőkájukat gazdaságira tudták váltani, könnyen idomultak az új helyzethez, sikeres életpályán mozognak, s gyermekeiknek sem okoz jelentősebb problémát az új világrend szocializációja. A pedagógusok és a fiatalokkal foglalkozó más humányszolgáltató szakemberek körében sokan vannak, akik hisznek a társadalmi igazságosságban és felháborodnak olyan társadalmi jelenségek láttán, melyek a piacgazdaságnak természetes velejárói, de értékrendjüknek nem felelnek meg. Gyakran panaszkodnak a fiatalok, diákok "eltorzult" értékrendjére, s igyekeznek a szerintük elvárható klasszikus értékek szerint nevelni a rájuk bízott tanulókat. Ugyanakkor a tanulók látják a sikertelen és boldogtalan szülői és tanári mintát, s az értékkonfliktusban egyre határozottabban utasítják el azt. Megpróbálnak alkalmazkodni az új világ új rendjéhez, hiszen a legfontosabb számukra, hogy az átalakult társadalmi és gazdasági berendezkedés játékszabályai szerint sikeresen próbáljanak helytállni az életben.

Az emberrel élete folyamán sok olyan dolog történik, ami megváltoztatja vagy jelentősen befolyásolja további életét. A fiataloknak felsoroltunk 10 eseményt, ami jelentősnek, egyesek fordulópontnak mondhatók az életükben. Arra kértük őket, mondják meg, vajon hány éves korukban fognak ezek az események bekövetkezni. Mint az alábbi táblázatban látható, ez kemény dió volt, hiszen még a leggyakrabban megválaszolt eseményeknél is 20 százalék felett volt a bizonytalanok aránya. A legnagyobb bizonytalanság a házasságnál és gyermekvállalásnál volt, itt a diákok 46-48 százaléka nem tudott időpontot mondani.

Azt is elmondhatták a fiatalok, ha úgy vélik soha nem következik be az adott eseményt. A legtöbben (5 százalék) a házasságot tartották be nem következő eseménynek (ráadásul ennek első értéke volt a legmagasabb), ami a társadalmi normák más kutatásokban

is hangsúlyozott átalakulását erősíti. Ezzel szemben a munkába állás az, amelyről egyik fiatal sem mondana le.

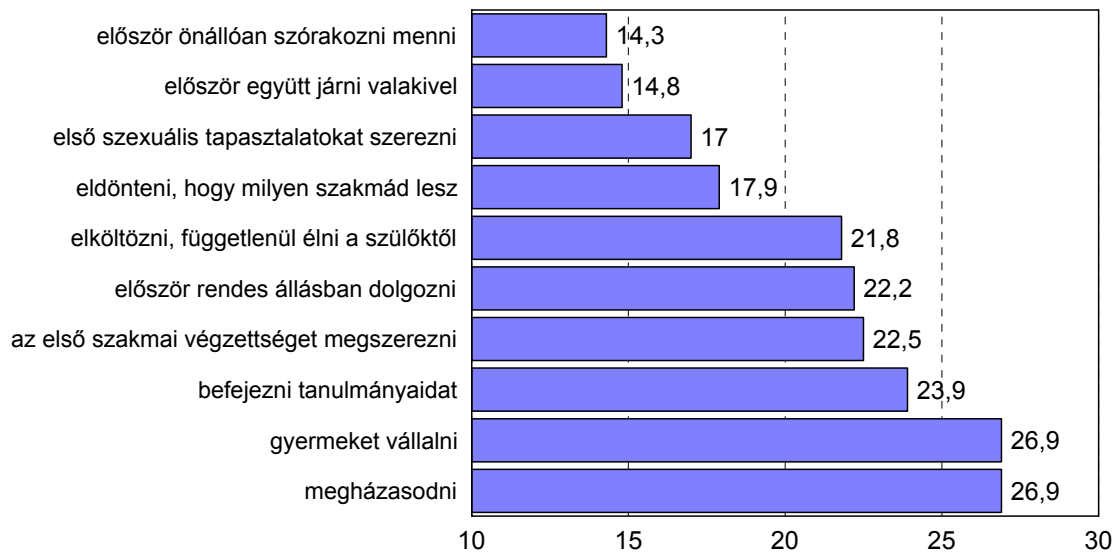
Az emberrel élete folyamán sok olyan dolog történhet, ami megváltoztathatja az életét. Ezek közül most felsoroltunk néhányat. Te mit gondolsz, hány éves korodban fognak az alábbiak bekövetkezni? Ha már bekövetkezett, hány éves voltál akkor?

Események	legalacsonyabb életkor	legmagasabb életkor	átlag-életkor	soha	nem tudom
	év			százalék	
először önállóan szórakozni menni	10	30	14,3	1	22
először együtt járni valakivel	10	31	14,8	1	28
első szexuális tapasztalatokat szerezni	11	31	17,0	1	43
eldőnteni, hogy milyen szakmád lesz	10	30	17,9	1	38
elköltözni, függetlenül élni a szülőktől	10	30	21,8	1	45
először rendes állásban dolgozni	11	31	22,2	-	44
az első szakmai végzettséget megszerezni	10	40	22,5	1	34
befejezni tanulmányaidat	16	40	23,9	2	36
gyermeket vállalni	16	40	26,9	4	46
megházasodni	19	50	26,9	5	48

A fenti események amúgy három, jól elhatárolható életszakaszhoz kötődnek. Az első 17 éves korig tart, és domináns elemei a szórakozás, valamint az élet első tapasztalatai (együtt járás, szexuális tapasztalatok) A második 23 éves korig tart, itt már komolyabb témák kerülnek elő (első szakmai végzettség, első munkahely). 23 éves kor felett pedig már a „felnőtt” témák következnek: tanulmányok befejezése, állás, házasság. Mint a lenti ábrán is látszik, ezek az események viszonylag logikus sorrendben követik egymást, az első párkapcsolattól a gyermekvállalásig, nagyjából egy évtizedet fogva át.

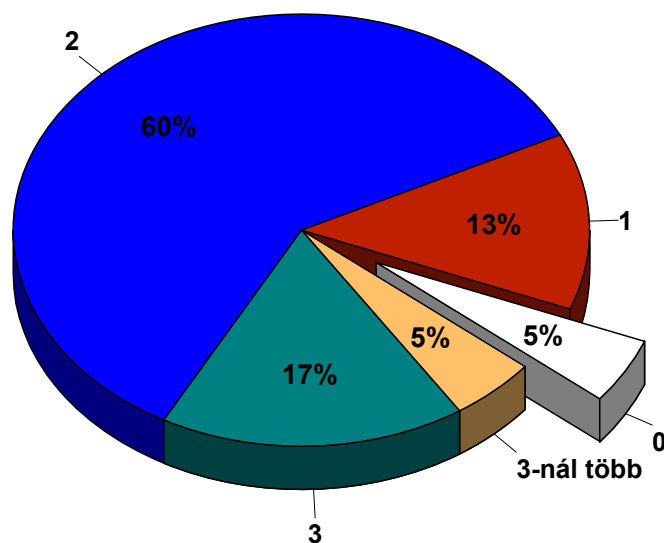
Mikor következnek be az alábbiak az életedben?

(átlagéletkorok)

A jövőre vonatkozó terveik alapján kiderült, a kerületi tanulók alapvetően két gyermek vállalásában gondolkodnak. Gyermek nélkül kíván élni a kérdezettek 5 százaléka, és ugyanekkora a háromnál több gyermekre vágyók aránya is.

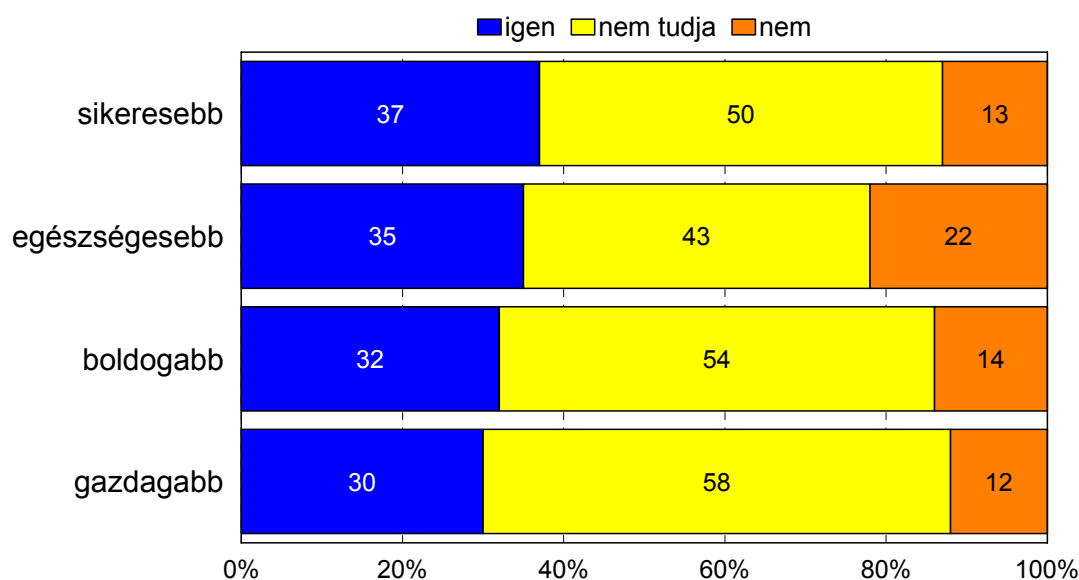
Hány gyermeket szeretnél majd vállalni?

A gyermekvállalási kedv együtt nő a tanulmányi átlaggal, illetve nagyobb a lányok, a diplomás szülők gyermekei, a gimnazisták és a vidéki diákok körében. Az engedékeny szülők gyermekei az átlagosnál kevesebb gyermekben gondolkodnak, és ugyanez mondható el a pszichés problémákkal küszködő diákokról. A gyermekvállalást legerősebben a templomba járási szokások befolyásolják, a rendszeres templomlátogatók (12 százalék) körében 2,6, míg a templomba egyáltalán nem járók (50 százalék) között 1,9 a most elképzelt átlagos majdani gyermekszám.

Arról is megkérdeztük a diákokat, hogy szerintük hogyan alakul az életük a szüleikéhez képest. E tekintetben nagy volt a bizonytalanság a tanulók többsége egyelőre nem látja még, hogy milyen pályát futhat be. Ha a bizonytalan válaszoktól eltekintünk, az látszik, többen gondolják, hogy egészségesebb, sikeresebb és boldogabb életük lesz, mint amit szüleik élnek, az ellenkező oldalon csak az egészség kérdésében van számottevő ellenvélemény, s ismerve a diákok növekvő egészségkárosítási mutatóit ez igen elgondolkodtató. Azok aránya akik már most biztosra veszik azt is, hogy gazdagabbak lesznek mint a szüleik, 30 százalék.

Szerinted leszel mint a szüleid?

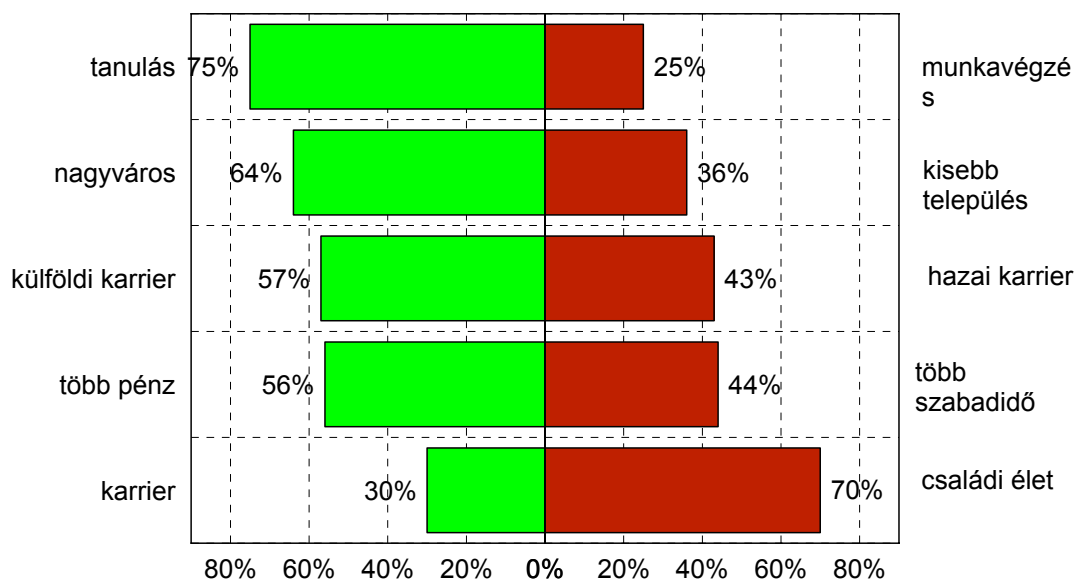

A jövőre vonatkozó optimizmus a négy dimenzióban nem független egymástól, megítélésük szorosan korrelál. Az iskolatípus mentén szignifikáns eltérés mérhető, a középiskolások, egy kicsit pontosabban látják jövőjüket, bátrabban és optimistábban

nyilatkoznak, mint az általános iskolások. A tanuló tanulmányi eredménye szerint igen érdekes, hogy ennek növekedésével többen gondolják majd magukat sikeresebbnek és kevesebben boldogabbnak, mint szüleik. A fiúk sokkal biztosabbak abban, hogy sikeresebbek és gazdagabbak lesznek, mint szüleik. Általában a pesti diákokra a nagyobb optimizmus, míg a vidékiekre a viszonylagos pesszimizmus jellemző e tekintetben. Külön érdekesség, hogy az egészség megítélése eltér a többitől, itt azok körében, akik pesszimistábban az átlagnál, több jeles tanulót, diplomás apák gyermekét és magabiztos diákot találhatunk. Ami a szülői nevelés stratégiákat illeti, az engedékeny szülők gyermekei az átlagnál erősebben hiszik, hogy sikeresebbek és gazdagabbak lesznek, míg a keményen fogott diákok nagyobb arányban bíznak abban, hogy boldogabbak lesznek, mint szüleik.

Részben a jövőképről, részben a tanulók értékrendjéről informál az a kérdéssor, melyben öt – akár az életben is felmerülő - dichotóm kérdés közül kellett választaniuk. A kérdések a sok pénz vagy sok szabadidő, a karrier vagy család, külföldi karrier vagy hazai karrier, tanulás vagy munka és a nagyváros lét vagy kis település relációkat jelentették.

Dichotóm választások

A tanulók többsége fontosabbnak tartja a megfelelő anyagi háttérrel és az gazdagságot mint a szabadidőt. A diákok több mint fele ha választhatna, inkább a több pénzt és nem a több szabadidőt választaná. A karrier vagy család közötti választás tekintetében a túlnyomó többség a családra voksolt. Ennél bizonytalanabbak voltak a hazai vs. külföldi karrier tekintetében, bár a többség inkább külföldön keresné a szakmai előmenetelt. Abban kétségtelen ráció és személyes tapasztalat húzódik meg, hogy a diákok háromnegyede inkább tanulna, amíg lehet, semmint munkába álljon. Végezetül arra kértük őket, nyilatkozzanak, ha választaniuk kellene hogy egy modern nagyvárosban vagy a természetes környezetben lévő kis településen éljenek, hogyan döntenének. A diagramból kiolvasható, hogy a tanulók megosztottak, 36 százalék inkább a nyugodtabb, tisztább kisebb települést választaná, míg 64 százalékuk a modern nagyváros mellett döntene annak minden előnyével és hátrányával együtt.

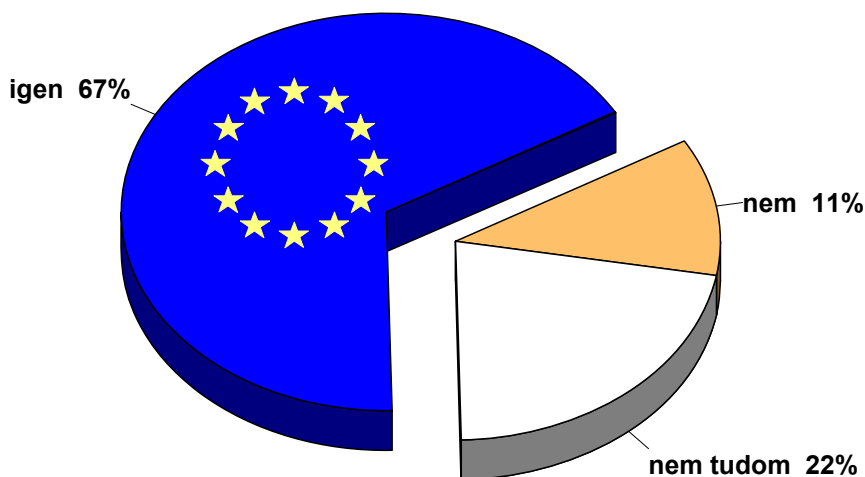
Ha a diákok egyes csoportjait nézzük, akkor szembevető különbségeket találhatunk ezeknek a választásoknak a megítélésében. A pénz/szabadidő tekintetében a fiúk és a szakmai képzésben lévők nagyobb arányban választanak a pénzt, míg a lányok inkább a szabadidőt. A fiúk és a pszichés gondokkal küszködő diákok hajlamosabbak a karrier felé orientálódni, míg a féltő szülők gyermekei a boldog családi életet választják inkább. Ez utóbbi választása amúgy a tanulmányi eredmény növekedésével együtt nő. A külföldi karriert inkább az általános iskolások, a vidékiek és a keményen fogott diákok tartják vonzónak, míg itthon inkább a kerületiek maradnának (az amúgy karrierorientált diákok háromnegyede a külföldi karrier felé hajlik). A tanulás felé orientálódni a jobb tanulmányi eredményű, budai diákok és a magasabb végzettségű apák gyermekei, míg nagyobb hajlandóság mutatkozott a munkavállalásra a vidékiekben és a keményen nevelt diákokban. A modern nagyváros elsősorban a lányok és a kerületi diákok körében vonzó alternatíva, míg a vidékiek kétharmada nem meglepő módon inkább a természetes környezetben lévő kistelepülés mellett tette le a voksot.

A karrier egyik első lépcsője azonban a továbbtanulás kérdése. Pozitív eredmény, hogy a kerületben tanuló diákok túlnyomó többsége tovább akar tanulni, 83 százalékuk már azt is tudja hová. 14 százalék még gondolkodik az irányon, és mindössze egy százalék jelezte, hogy nem kíván továbbtanulni. A továbbtanulási irányokról sok mindent elárul, hogy a diákok nagy többsége elsősorban a felsőoktatás felé orientálódik, 90 százalék vette tervbe az érettségit, és ennél is többen (95 százalék) a diploma megszerzését. Ebben ráadásul nincs lényeges különbség az általános iskolások és jelenlegi középiskolások között.

Amikor a mostani középiskolás korosztály nagy része belép a munkaerőpiacra

várhatóan Magyarország már tagja lesz az Európai Uniónak, s ezáltal a fiatalok előtt szélesebbre nyílik a külföldi karrierlehetőség. Ezzel tisztában vannak a tanulók is. A megkérdezett diákok többsége egyetért azzal, hogy amint csak lehet, az országnak csatlakoznia kell az Európai Unióhoz, bár nem szabad elfelejteni a 11 százaléknyi ellenzőt, és a válaszadók további közel egynegyedét, akik nem tudtak véleményt nyilvánítani.

Egyetértesz azzal, hogy amint csak lehet, az országnak csatlakoznia kell az Európai Unióhoz?

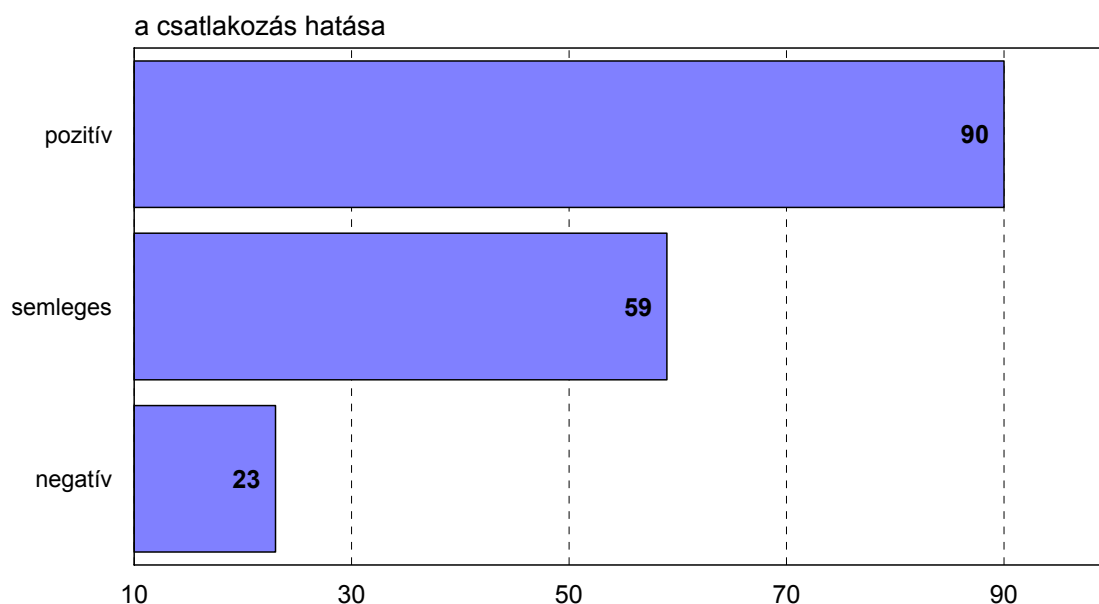
A jobb tanulmányi eredménnyel rendelkezők és az alacsonyabb végzettségű apák gyermekei magasabb arányban támogatják a csatlakozást, míg a szakmai képzésben résztvevő diákok körében, de különösen a gyenge tanulmányi eredményűek között az átlagosnál nagyobb az ellenzők aránya (utóbbi rétegben 28 százalék). Ez azt mutatja, hogy a csatlakozás ellenzése a felismert saját majdani pozícióból fakadhat.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás majdani mérlegét természetesen nem lehet előre megvonni, de a csatlakozástól a politikusok és a közvélemény is általában javulást vár, még akkor is, ha plusz kiadások terhelik az országot vagy rövid távon akár hátrányos helyzetbe is kerülhetünk.

Amikor azt kérdeztük, hogy a válaszadó saját életére az EU csatlakozás inkább pozitív

vagy negatív hatással lesz, akkor a relatív többség (50 százalék) pozitív hatásról számolt be, 4 százalék negatívról, míg a diákok 16 százaléka szerint a csatlakozás nem lesz hatással az ő életére (egyharmad körül volt a bizonytalanok aránya, elsősorban a lányok nem tudták a kérdést megítélni). Ez mérleg-indexen kifejezve +67 pont. A gimnazisták, a jeles tanulók, a diplomás apák gyermekei és a vidékiek ennél is bizakodóbbak. Érdekes, hogy a karrier-orientált és család-orientált diákok között nincs eltérés, holott azt gondolhatnánk, hogy a karrier-orientáltak, akik többsége külföldön próbálna szerencsét, többet várnak a csatlakozástól, mint társaik.

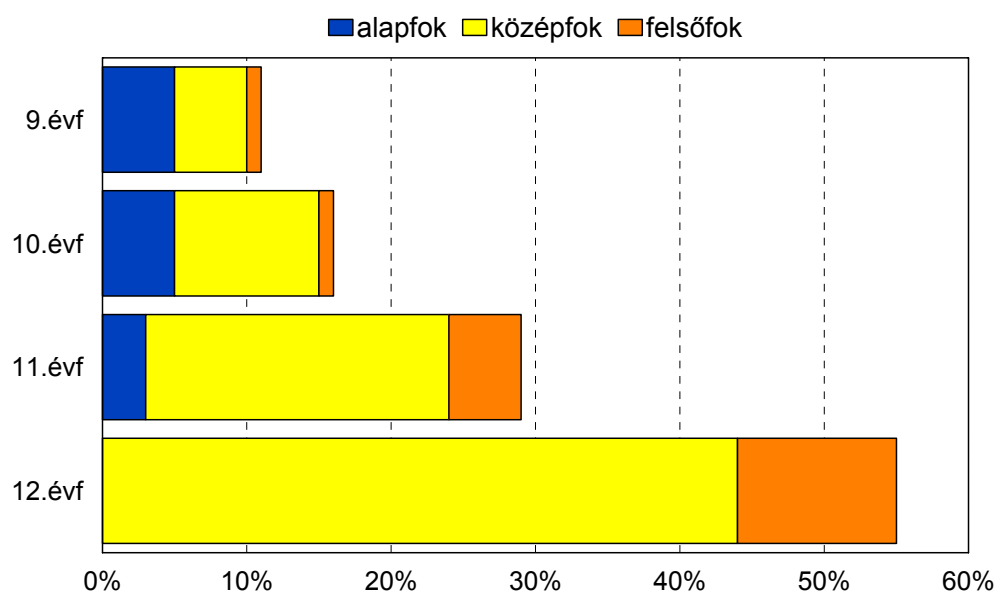
A csatlakozást támogatók aránya a várakozások mentén

Sem a hazai karrier, sem pedig a külföldi munkavállalás szempontjából nem mindegy, hogy a diákok ismernek-e idegen nyelveket. Annak ellenére, hogy minden diák legalább egy, de többségük két élő nyelvet tanul, nagyon alacsony a nyelvvizsgával rendelkező fiatalok aránya.

A megkérdezettek közül 21 százalék rendelkezik valamilyen nyelvvizsgával (többségében angol illetve német nyelvből tettek sikeres vizsgát). Legtöbbjük középfokú nyelvvizsgával rendelkezik (14 százalék), míg 4 százalékuknak már felsőfokú vizsgája van valamelyik nyelvből. A középiskolában azonban az évek előrehaladtával fokozatosan nő a nyelvvizsgával rendelkező diákok aránya, és az érettségire ez meghaladja az 50 százalékot is.

Nyelvvizsgával rendelkező fiatalok aránya

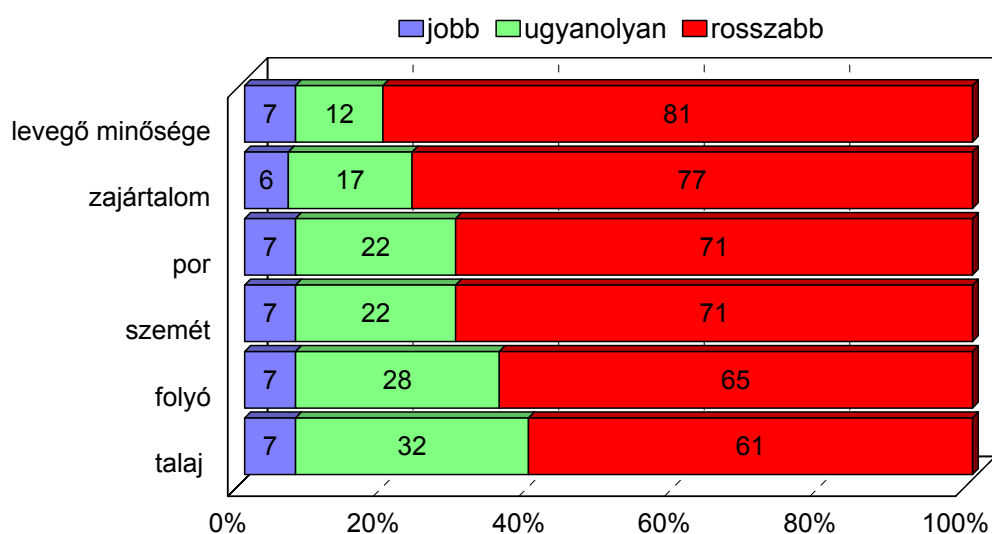
10. KÖRNYEZETTUDAT

Az utóbbi években Magyarországon és szerte a világon egyre nagyobb gondot okoznak a környezetvédelmi problémák, a bekövetkezett lokális ökológiai katasztrófák. A kérdőívben röviden foglalkoztunk a diákok környezeti kérdésekhez való viszonyával, a diákok környezettudatával is.

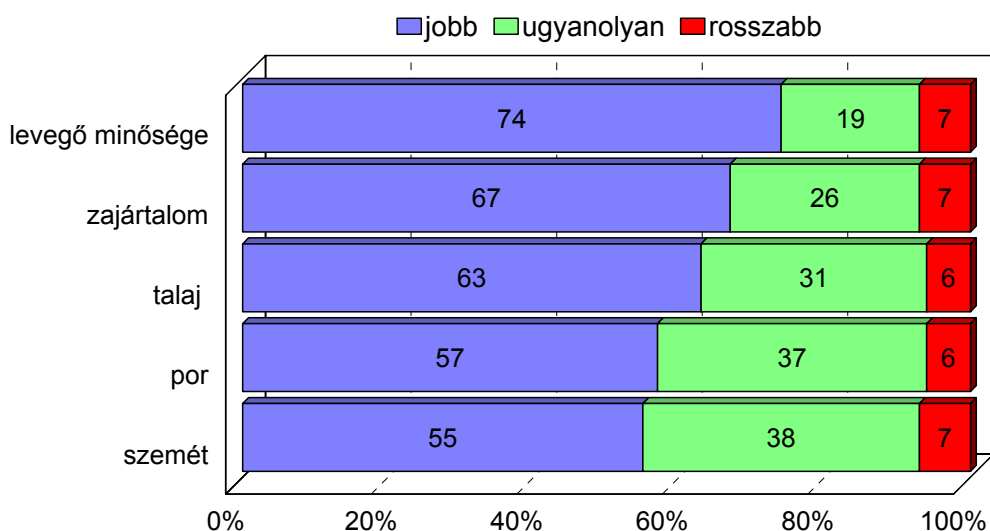
Arra kértük őket, hogy hatféle klasszikus környezetterhelést, környezeti problémát (levegő, por, zaj, szemét, élővizek, talaj) tekintve hasonlítsák a fővárost az országos, míg a kerületet a fővárosi átlaghoz (ez utóbbi esetén a folyó szennyezettsége már nem szerepelt a kérdőívben). Az első összehasonlításra a tanulók több, mint kilencven, a másodikra 75-80 százaléka vállalkozott.

Ha csak azokat nézzük, akik érzékelnek, látnak eltérést, akkor az derül ki, hogy a Budapest-ország viszonylatban a fővárost sokkal negatívabbnak látják a diákok. Ezzel szemben a XII. kerület-Budapest viszonylatban a kisebb egység, a kerület tűnik pozitívabbnak, vagyis szintén a főváros a vesztes. A kerület pozitív megítélését alátámasztja a büszkeségek körében felsorolt számtalan természeti érték.

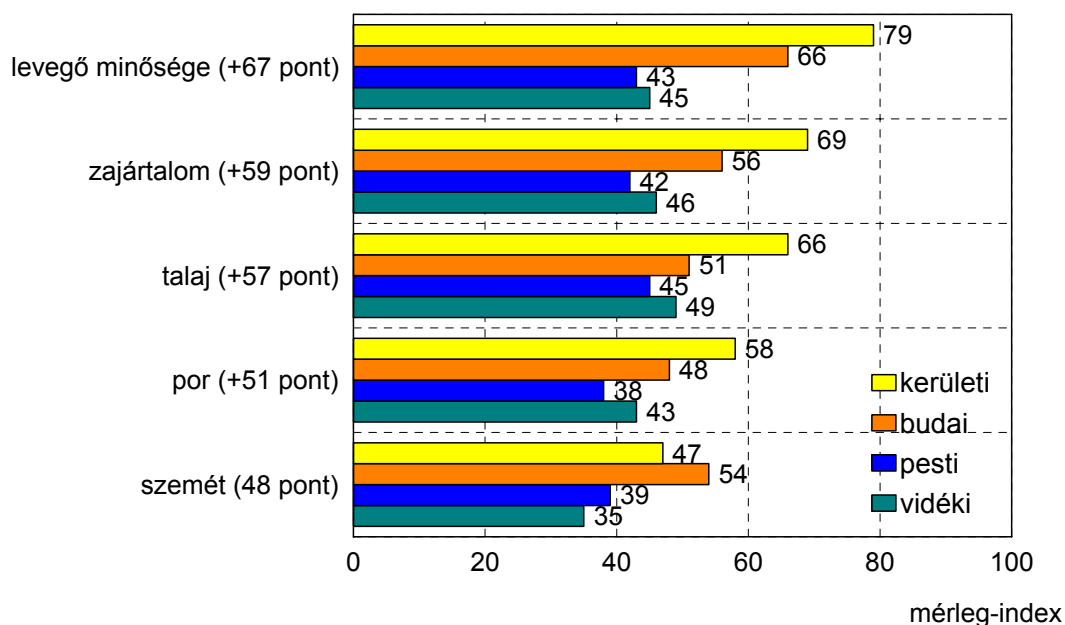
A főváros helyzete az országos átlaghoz viszonyítva

A kerület helyzete a fővárosi átlaghoz viszonyítva

Az egyes környezeti ártalmak tekintetében a kerület helyzetének értékelése a fővárosi átlaghoz képest

Érdekes megvizsgálni, hogy miben tér el a kerületben lakó diákok és a környező településekről, illetve a főváros más kerületeiből bejáró tanulók ítélete, ugyanis okunk lehet feltételezni, hogy a bejárós tanulóknak más viszonyítási alapjuk van (környezeti ártalmakkal kevésbé vagy jobban terhelt lakótelepülésük), s hajlamosabbak másként látni a kerületet.

A fenti ábrán jól látszik, hogy a kerületiek még az átlagosnál is pozitívabban vélekedtek lakóhelyükről, de az ide „bejárósok” sem fogalmaztak meg jelentős kritikát. Az általános értékelési sorrendtől (kerület-buda-vidék-pest) egyedül a szemét helyzete tér el, ebben a budaiak jobbnak értékelték a kerületet, mint az itt lakók (emlékeztetőül: ez szerepelt a szegyeleinivalók listáján is), és ebben a pestieknek kedvezőbb volt a véleményük, mint a környező településekről bejáróknak.